

ONDERZOEK DOOR

HEMBYSE ARCHEOLOGIE :

Kortrijk, Oude Kasteelstraat; “De Rode Leeuw”

Voorliggend document is een:

Historisch/archeologisch onderzoek	☐
Verslag van resultaten	☒
Aanvraag toelating vooronderzoek	☐
Aanvraag onderzoek i.k.v. wetenschappelijke vraagstelling	☐
Programma van Maatregelen	☐
Archeologierapport	☐
Eindrapport	☐
Privacyfiche (enkel AOE)	☐
Ander:	☐

MAATREGELEN :

omschreven in het PVM

INHOUDSOPGAVE

1	Administratieve gegevens.....	4
1.1	Situering van het onderzoeksgebied.....	4
1.2	Projectcodes of ID nummers.....	6
1.3	Betrokken actoren.....	7
1.4	Bewaring van de data	8
2	Staat van het onderzoeksgebied	9
2.1	Afbakening	9
2.2	Geplande toestand.....	10
2.2.1	Originele gewestplan	10
2.2.2	RUP/PRUP/BPA ?	11
2.2.3	Beschrijving geplande werken.....	12
2.2.3.1	Algemene beschrijving.....	12
2.2.3.2	Impact van de geplande werken	13
2.3	Bestaande toestand.....	13
2.3.1	Gekarteerd landgebruik (2019)	13
2.3.2	Gekarteerde bodembedekking (2018).....	15
2.3.3	Plaatsbezoek	16
2.4	Het archeologietraject.....	17
2.4.1	Beslissingsboom	17
2.4.2	Onderzoeksopdracht.....	18
3	Landschappelijke ligging.....	20
3.1	Algemeen.....	20
3.2	Traditionele landschappenkaart.....	20
3.3	Hydrologie	22
3.4	Topografie	25
3.4.1	DHMMVI, 2001-2004	25
3.4.2	DHMMVII, 2013-2015	26
3.4.3	Hoogteprofiel	28
3.4.4	Hillshade	29
3.5	Erosiegevoeligheid	30
3.5.1	Potentiële erosiegevoeligheid per perceel.....	31
3.5.2	Afgeleide erosiegevoeligheidskaart.....	31
4	Aardkundige situering	33
4.1	Vraagstelling	33
4.2	Geologie en sedimentologie van het onderzoeksgebied	33
4.2.1	Fysische systeemeenheden	33
4.2.2	Geologisch 3D-model.....	35
4.2.3	Sedimenten uit het Tertiair	36

4.2.4	Sedimenten uit het Quartair	37
4.3	Bodemkundige situering	40
4.3.1	Bodemkaart van België	40
4.3.2	WRB Soil Units.....	42
4.4	Controle van de data.....	42
4.4.1	Oriënterend en beschrijvend bodemonderzoek	43
4.4.2	Referentieprofielen (DOV)	43
4.4.3	Gekende boringen in de DOV.....	43
4.4.4	Controleboringen.....	44
5	Historische en archeologische data.....	45
5.1	Archeologische data	45
5.2	Historische data	50
5.3	Kaarten en luchtfoto's	54
5.3.1	Jacob van Deventer (1550-1556)	54
5.3.2	Plattegrond van Kortrijk (circa 1641).....	55
5.3.3	Kaart van Villaret (1748).....	56
5.3.4	Atlas van Ferraris (1777)	57
5.3.5	Kaart van P.C. Steur (2 ^e helft 18 ^e eeuw).....	58
5.3.6	Kaart van Cierkens (1822-1830)	59
5.3.7	Popp-kaarten (1830 – 1842)	60
5.3.8	Topografische kaart NGI, 1939.....	61
5.3.9	Topografische kaarten Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw (1950-1970)	64
5.3.10	Orthofoto uit 1990	65
5.3.11	Orthofoto uit 2003	66
5.3.12	Orthofoto uit 2022	67
6	Dataset en waardering	68
6.1	Bestaande data.....	68
6.2	Ontbrekende data	69
6.3	Waardering	71
7	Literatuuroverzicht	73
7.1	Naslagwerken	73
7.2	Online bronnen.....	76
8	Lijst van figuren.....	77

1.1 Situering van het onderzoeksgebied

4

HEMBYSE - 2023 F 163 - Aanmaakdatum van plan nr. 002 29/06/2023 - Onderwerp: kadastrale situering Oude Kasteelstraat 10 meter Afdrukschaal (A5) 1:350	
Datum van toekenning van de onderzoeksopdracht aan Hembyse bv	17 mei 2023
Situering van de opdracht binnen het archeologietraject	Archeologienota
Wettelijk kader	Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014.
Opgemaakt volgens :	De Code van Goede Praktijk (hierna: CGP) voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en voor het gebruik van metaaldetectoren, werd op 11 december 2015 door de bevoegde minister vastgesteld. Sinds 1 april 2016 vervangt de Code van Goede Praktijk definitief de archeologische Minimumnormen. Sinds 1 april 2019 geldt versie 4.0 van de Code.
Duur van de opdracht	5 werkdagen
Kostprijs van de opdracht (enkel zichtbaar in privacyfiche)	

1.2 Projectcodes of ID nummers

	Projectcode	ID nummer
Bureaustudie (ifv verkaveling)		
Bureaustudie (ifv sloop)	2023F163	
Bureaustudie (ifv stedenbouw)	2023F163	
Landschappelijk bodemonderzoek		
Verkennde boringen		
Waarderende boringen		
Prospectie met ingreep in de bodem fase 1		
Metaaldetectie, fase 2		
Prospectie met ingreep in de bodem fase 2		
Opgraving		
Interne projectsigle Hembyse BV	KOR-KOK	

1.3 Betrokken actoren

Erkend archeoloog (rechtspersoon)	Hembyse BV (OE/ER/Archeoloog/2017/00193)	
Erkend archeoloog (natuurlijk persoon)	Bart De Smaele (OE/ERK/Archeoloog/2015/00070)	
Veldwerkleider	Bart De Smaele	
Assistent-archeoloog/archeologen		
Aardkundige, assistent-aardkundige	Hadewijch Pieters (OE/ERK/Archeoloog/2017/00168)	
Conservator		
Natuurwetenschapper		
Geofysicus		
Materiaaldeskundige		
Fysisch-antropoloog		
Andere (regio)specialisten		
Initiatiefnemer en zakelijkrechthouder (enkel zichtbaar in de privacyfiche)		
	Privaatrechtelijk	☒
	Publiekrechtelijk	☐
Omgevingsvergunning(en):	Verkaveling van gronden (verkaveling)	☐
	Verkaveling van gronden (sloop)	☐
	Stedenbouwkundige handelingen (slopen)	☒
	Stedenbouwkundige handelingen (bouwen)	☒
Bevoegde overheid	Vlaamse Overheid, Agentschap Onroerend Erfgoed: Werkgebied: WA1	☒
	Onroerenderfgoedgemeente:	☐

1.4 Bewaring van de data

Plaats en jaar van uitgave	Gentbrugge, 2023
Wettelijk depot	ISSN 2566-2732
Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie, volgnummer:	293
Bibliografische referentie	De Smaele B. & Pieters H., 2023. <i>Archeologienota voor de ontwikkeling van de site "De Rode Leeuw" te Kortrijk,</i> Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 293, Gentbrugge.
Bewaring van archief en ruwe data	Hembyse BV Vogelhoekstraat 25A 9050 Gentbrugge
Bewaring archeologisch ensemble	Hembyse BV Vogelhoekstraat 25A 9050 Gentbrugge
Gebruiker van het archeologisch ensemble	Hembyse BV Vogelhoekstraat 25A 9050 Gentbrugge
Bevoegde IOED/OEGemeente	IOED Leiedal
Bevoegd Onroerend Erfgoeddepot (definitieve bewaarplaats van het archeologisch ensemble)	TREZOOR

2 Staat van het onderzoeksgebied

2.1 Afbakening

Na het toekennen van de uitvoering van de onderzoeksopdracht aan Hembyse Archeologie is de eerste stap het bepalen van de exacte afbakening waarbinnen het desbetreffende onderzoek dient te worden uitgevoerd. De cartografische weergave daarvan kan worden teruggevonden in de administratieve fiche. De werkelijke staat (niet alleen stoffelijk, maar ook wat betreft eigendom, pachtovereenkomsten, uitvoeringstermijnen, financiële implicaties, enz.) van het onderzoeksgebied is immers één van de parameters op basis waarvan het correcte archeologietraject wordt bepaald (zie verder).

Het onderzoeksgebied is een (op kaart) afgebakend geheel, waarbij de afbakening op basis van een aantal parameters gebeurd is. Het onderzoek spitst zich toe op alle data binnen dit afgebakende geheel, maar in functie van de specifieke data-assessment (bijvoorbeeld landschappelijke of historische data) worden ook gegevens buiten dit geheel in rekening gebracht.

Het onderzoeksgebied is middels een polygoon (shapefile: *.shp-bestandsformaat, opgemaakt het GIS-platform ArcGIS), afgebakend op basis van de kadastrale kaart en/of het GRB, tenzij anders beschreven.

9

Terminologie: het is belangrijk om te weten dat:

- het “onderzoeksgebied” is het specifieke geheel binnen deze afbakening.
- de “onderzoekszone” is het ruimere regionale kader waarbinnen data ingezameld wordt, dit kader varieert van onderzoeksgebied tot onderzoeksgebied.
- het “projectgebied” is het deel van het “onderzoeksgebied” waarbinnen de initiatiefnemer de geplande werken wil laten plaatsvinden.

Deze terminologie wordt niet gespecificeerd in de CGP en is dus niet bindend.

2.2 Geplande toestand

Binnen dit afgebakende onderzoeksgebied wordt een nieuwe ontwikkeling gepland, die gebonden is aan een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden of voor het uitvoeren van stedenbouwkundige handelingen. De mogelijkheden tot ontwikkeling van een welbepaald gebied zijn beperkt door de ruimtelijke verordenende plannen, die vanaf de jaren 1960 van de 20^e eeuw opgemaakt zijn om de ongebreidelde aanwas van gebouwen en de inname van de open ruimte te structureren.

In 1962 werd via de "Wet op de Stedebouw" beslist tot de opmaak van een nationaal plan, streekplannen en gewestplannen. De gewestplannen zouden waar nodig aangepast en verder gedetailleerd kunnen worden door algemene plannen van aanleg (APA) en bijzondere plannen van aanleg (BPA). Er werden 48 afzonderlijke plangewesten aangewezen en hoewel meestal wordt gesproken over "het gewestplan", bestaat het in realiteit dus uit verschillende deelplannen, die elk afzonderlijk werden goedgekeurd tussen 1976 en 1980.

2.2.1 Originele gewestplan

Het onderzoeksgebied waarvoor een archeologienota dient te worden opgemaakt bevindt zich in het Vlaamse Gewest, Stad Kortrijk, op de hoek van de Oude Kasteelstraat en de Kasteelstraat. Dit gebied bevindt zich volgens het originele gewestplan Kortrijk volledig binnen woongebied, deze ligging heeft zijn invloed op het archeologietraject (cf. infra).

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het originele gewestplan.

Het gewestplan is een verouderd planningsinstrument dat van kracht is op die plekken waar het niet vervangen werd door een nieuwer plan. De meest recente gewestplannen dateren van het jaar 2000. Hierna zijn de bestemmingen van het gewestplan op vele plaatsen gewijzigd door de opmaak van ruimtelijke en provinciale uitvoeringsplannen en bijzondere plannen van aanleg.

2.2.2 RUP/PRUP/BPA ?

Het digitaal beschikbare gewestplan is echter enkel geschikt voor een gebruik op middenschallig niveau. In het verleden werden bestemmingsplannen aangemaakt om het oude gewestplan te verfijnen. Het huidige onderzoeksgebied bevindt zich echter niet binnen een zone waarvoor een dergelijk RUP werd opgesteld. De bestemming blijft dan ook ongewijzigd.

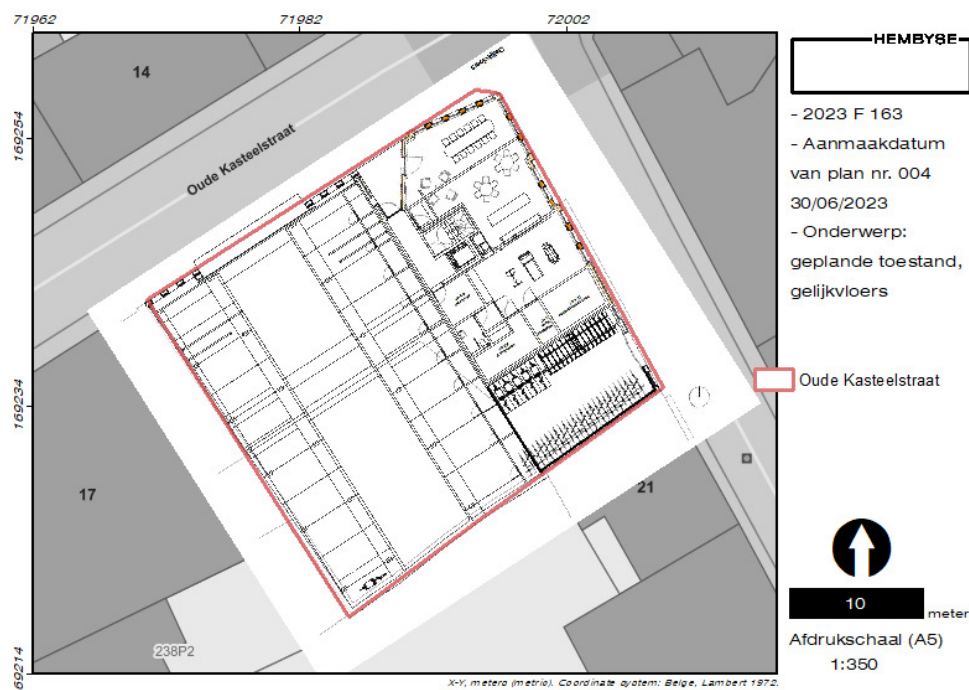
2.2.3 Beschrijving geplande werken

2.2.3.1 Algemene beschrijving

Binnen het kader van de ruimtelijke bestemming van het onderzoeksgebied wenst de initiatiefnemer nieuwe appartementen op te richten.

De geplande werkzaamheden behelzen:

- Sloop van de bestaande parking;
- Nieuwbouw van een appartementsgebouw met vijf bovengrondse bouwlagen;
- Aanleg van rioleringen en nutsvoorzieningen.

Figuur 2. Inplantingsplan ontworpen toestand.

Van toepassing voor de adviesvorming is dat het volledige onderzoeksgebied verstoord wordt, minimaal tot de diepte van de geplande funderingen. De funderingsmethode is nog niet gekend.

Voor meer gedetailleerde plannen en snedes (indien van toepassing) wordt verwezen naar de bijlagen van deze archeologienota.

Deze geplande werken maken de opmaak van een archeologienota, die deel uitmaakt van de omgevingsvergunning, noodzakelijk.

De geplande nieuwbouw, inclusief omgevingsaanleg, heeft een nefaste impact op de bodem in het desbetreffende gebied (cf. infra). Het archeologisch kennispotentieel van het gebied dient te worden bepaald, aangezien de verstoring van de bodem ook een verstoring van de daarin mogelijk aanwezige archeologische resten met zich meebrengt.

Door de nieuwbouw wordt uitgegaan van een integrale verstoring van de bodem in X, Y en Z (tot in het Pleistoceen sediment, cf. infra).

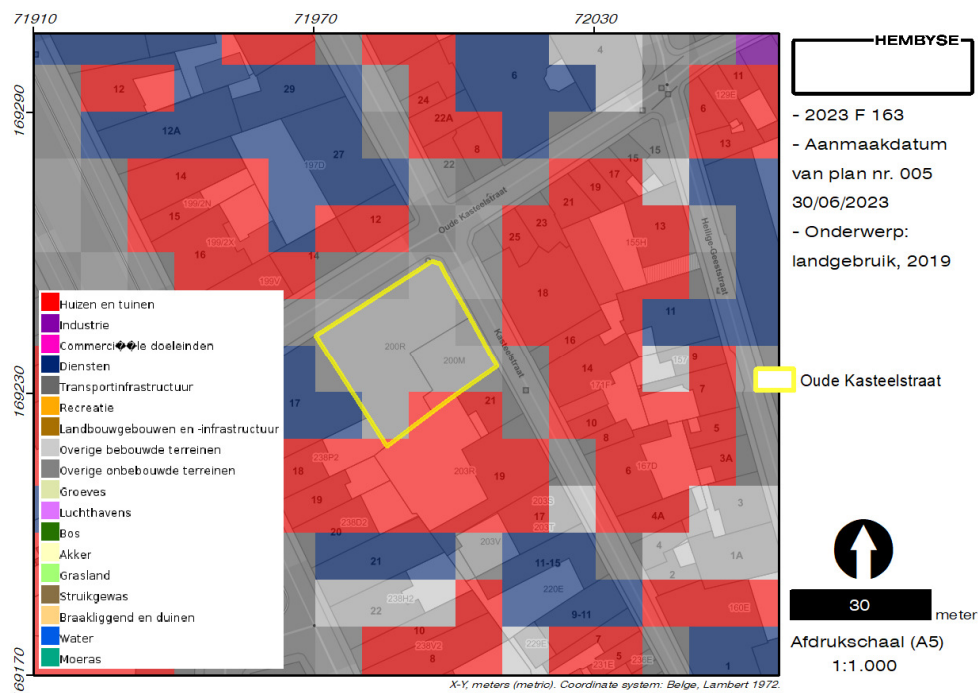
2.3 Bestaande toestand

De gekarteerde bestaande toestand van het onderzoeksgebied is niet alleen een vereist onderdeel van de archeologienota, maar is ook het uitgangspunt voor het bepalen van het correcte archeologietraject. De stoffelijke eigenschappen van het onderzoeksgebied bepalen de meerdere of mindere mate waarin een volledig archeologisch onderzoek mogelijk is. Om de bestaande toestand vast te stellen, dient in eerste instantie kaartmateriaal te worden geraadpleegd, maar indien mogelijk ook het afstappen van het terrein te worden uitgevoerd.

2.3.1 Gekarteerd landgebruik (2019)

De huidige stoffelijke situatie van het onderzoeksgebied dient te worden onderzocht om het archeologietraject correct te bepalen. Met andere woorden: welke impact heeft het huidige (meest recente kartering is 2019) bodemgebruik op het archeologietraject ?

Op deze bodemgebruiksk kaart wordt het onderzoeksgebied volledig ingekleurd als “overige onbebouwde terreinen”

Figuur 3. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodemgebruiksbestand/landgebruik van de regio (2019).

Het gaat in realiteit om een parking met een steenslagverharding (cf. infra). Op de bodembedekkingskaart voor Vlaanderen wordt het onderzoeksgebied iets nauwkeuriger gekarteerd.

2.3.2

Gekarteerde bodembedekking (2018)

Op de bodembedekkingskaart is de 21^e-eeuwse situatie grafisch weergegeven, weliswaar op een meer gedetailleerde en bijgevolg meer accurate manier. Deze kaart geeft weer op welke manier de bodem (zie §Aardkundige situering) afgedekt is.

Figuur 4. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodembedekkingsbestand uit 2018.

Op deze kaart is sprake van meer detailwerking. Het grootste deel van de site is “overig afgedekt”, met vegetatie (struiken) in de hoeken. Deze kartering komt goeddeels overeen met de bestaande situatie.

2.3.3

Plaatsbezoek

Op woensdag 28 juni 2023 werd een plaatsbezoek (zie bijlage voor alle foto's van het plaatsbezoek) op de site uitgevoerd, met als doel een controle van de gekarteerde structuren binnen het onderzoeksgebied. Het relatief kleine onderzoeksgebied bestaat volledig uit een parking,

Figuur 5. Panoramisch zicht op het onderzoeksgebied, noordelijke richting.

De parking is volledig afgesloten met “bekaert”-draad en toegankelijk via een bareel. De verharding bestaat volledig uit steenslag, met betonnen markeringen van de individuele parkeerplaatsen. In de hoeken van het terrein is pioniervegetatie opgeschoten, voornamelijk kornoelje. Door het gebruik als parking, verhuurd aan bedrijven en particulieren, is het onderzoeksgebied vooralsnog niet beschikbaar voor veldwerken.

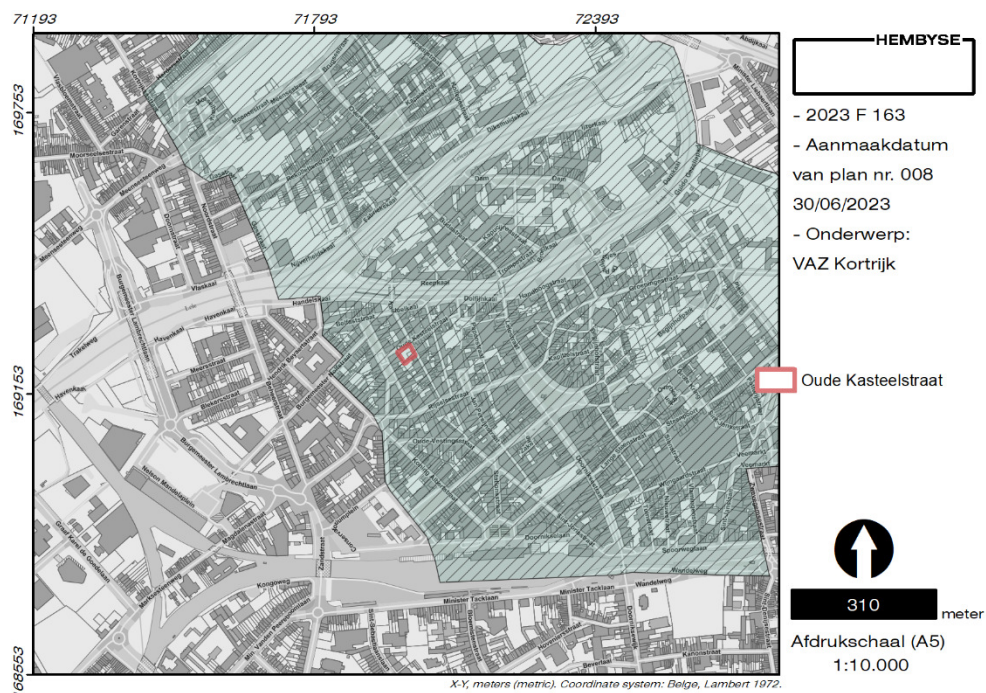
2.4 Het archeologietraject

2.4.1 Beslissingsboom

Op basis van voorgaande parameters kan het archeologietraject worden bepaald. Dit gebeurt op basis van de “*Beslissingsboom voor verplicht archeologisch onderzoek bij het aanvragen of verlenen van vergunningen*”. In dit geval zijn de “*Criteria bij een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen*” van toepassing:

Er is een omgevingsvergunning vereist/met vergunningsplichtige bodemingreep/niet binnen een GGA/buiten het gabarit van bestaande lijninfrastructuur/niet in beschermde archeologische site/in VAZ/perceelsoppervlakte is groter dan 300m²/vergunningsplichtige bodemingreep is groter dan 100m²/geen lijninfrastructuur en aanhorigheden

⇒ **Een archeologienota is noodzakelijk**

Figuur 6. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de VAZ Historische stadskern van Kortrijk.

De opmaak van de noodzakelijke archeologienota kan ofwel in een regulier, ofwel in een uitgesteld archeologietraject gebeuren.

Het reguliere archeologietraject bestaat uit 1. een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem en indien noodzakelijk 2. een vooronderzoek met ingreep in de bodem.

1. Een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bestaat uit een bureauonderzoek en indien noodzakelijk niet-intrusief vooronderzoek op terrein (terreininspectie, controleboringen, ...).
2. Een vooronderzoek met ingreep in de bodem bestaat uit één of meerdere intrusieve vooronderzoeken.

⇒ **De volgende parameter bepaalt het huidige archeologietraject: het te ontwikkelen gebied is niet beschikbaar voor survey omwille van het dagdagelijkse gebruik van de site als een parking.**

Op basis hiervan kan de huidige onderzoeksopdracht worden gedefinieerd.

2.4.2 Onderzoeksopdracht

Op basis van het afgebakende archeologietraject en de situering binnen dit archeologietraject is de huidige opdracht voor de onderzoekers van Hembyse Archeologie het opmaken van:

Bureaustudie/historisch onderzoek	☒
Landschappelijke boringen	☐
Verkenkende en waarderende boringen	☐
Proefput in functie van steentijdsites	☐
Metaaldetectie/geofysisch onderzoek	☐
Veldkartering	☐
Proefsleuven/proefputtenonderzoek	☐
Vlakdekkende opgraving	☐
Andere: controleboringen	☐

18

Dit onderzoek of de combinatie van onderzoeken is een assessment van data, dat leidt tot een archeologische waardering van het onderzoeksgebied en een confrontatie met de geplande werken, waardoor een programma van maatregelen kan worden opgemaakt.

Het bereiken van dit onderzoeksdoel, het genereren van data en het opleveren van de onderzoeksdata, gebeurt strikt volgens het door AOE

uitgestippeld methodologisch kader. Het archeologisch onderzoek in zijn geheel, hier benoemd als de “onderzoeksopdracht”, dient te voldoen aan het kader van basisvoorschriften die in de Code van Goede Praktijk (verder: CGP) zijn beschreven. De *“CGP voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren”* wordt gaandeweg aangepast en vernieuwd, waarbij dient te worden vermeld dat in dit dossier gebruikt gemaakt wordt van de vigerende versie van de CGP op het moment van gunning van de opdracht, tenzij anders beschreven.

Conform de CGP worden ook onderzoeksvragen geformuleerd, die in de waardering van het onderzoeksgebied en de daarbinnen al dan niet aangetroffen archeologische sites, worden beantwoord.

Deze onderzoeksvragen zijn:

1. *Kan er op basis van de bestaande dataset bepaald worden of er archeologische sporen, structuren of afgeleide sites (“vindplaatsen”) aanwezig zijn ?*
2. *Zo ja: Is deze archeologische vindplaats voldoende waardevol dat het behoud in situ of ex situ de noodzakelijke investeringen verantwoordt ? Zo ja: motiveer.*

19

Zoals altijd is de theorie eenvoudiger dan de praktijk en in die zin is een afwijking op de theorie ook het meest interessante. De CGP document is immers opgesteld om een realistisch werkinstrument te zijn waarop afwijkingen mogelijk moeten zijn. De meeste afwijkingen blijken pas noodzakelijk tijdens de uitvoering van een prospectie met ingreep in de bodem, er moet dus steeds een “speelruimte” tussen de theorie en de praktijk indachtig worden gehouden. Alle afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk, de geldende wettelijke basis voor het uitvoeren van archeologisch onderzoek in Vlaanderen, moeten echter wel worden gemeld en gemotiveerd.

Zijn er in het huidige onderzoek afwijkingen op de CGP noodzakelijk geweest ?	JA ☐	NEE ☒
---	--------------------------------	--

Motiveer indien nodig:

Opgelet: data die niet relevant zijn voor de waardering van het huidige onderzoeksgebied worden niet in dit dossier opgenomen, tenzij anders vermeld.

3 Landschappelijke ligging

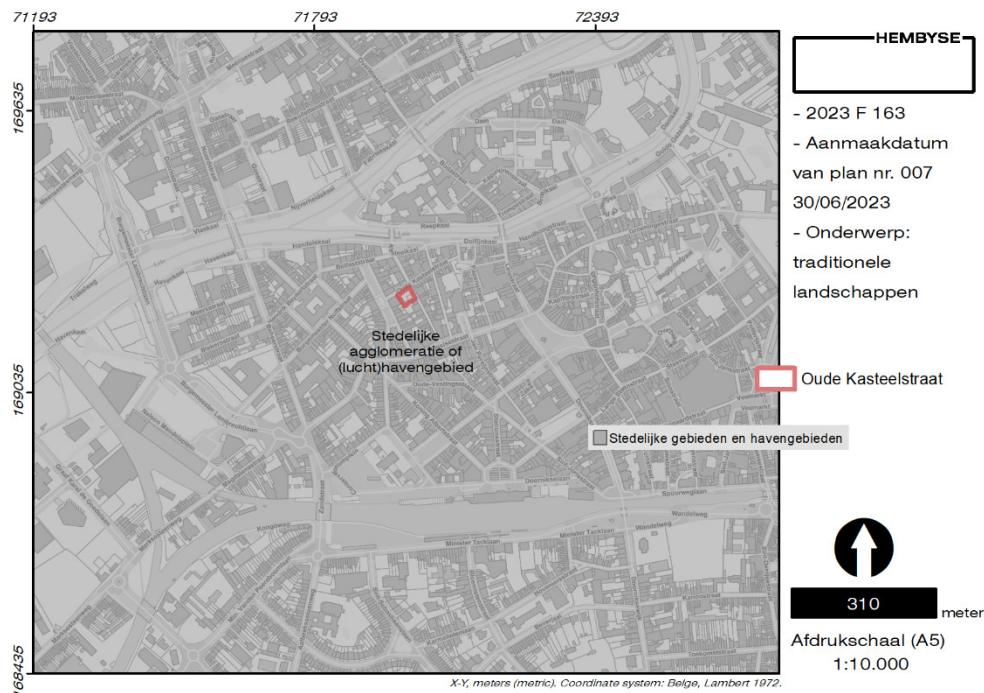
3.1 Algemeen

Het landschap waarbinnen het onderzoeksgebied zich bevindt, is het resultaat van geomorfologische processen. In dit deel van de archeologienota worden de exogene geomorfologische processen belicht, die middels hun onderlinge wisselwerking *een* invloed hebben gehad op de vorming van het landschap en de relatie tot de mens. Hierbij wordt de traditionele landschappenkaart als uitgangspunt genomen, waarna de exogene landschapsvormende processen vanuit hydrologische (water), topografische (reliëf) en erosieve invalshoeken worden belicht. Sedimenten, gesteenten en bodems (voornamelijk glaciale, periglaciale processen) worden belicht in §*Aardkundige situering* van dit dossier.

3.2 Traditionele landschappenkaart¹

Het uitgangspunt voor het assessment van de landschappelijke data is de Traditionele Landschappenkaart. Op deze kaart is het onderzoeksgebied gekarteerd binnen een stedelijke agglomeratie en niet binnen een traditioneel landschap.

¹ Antrop M. 2002.

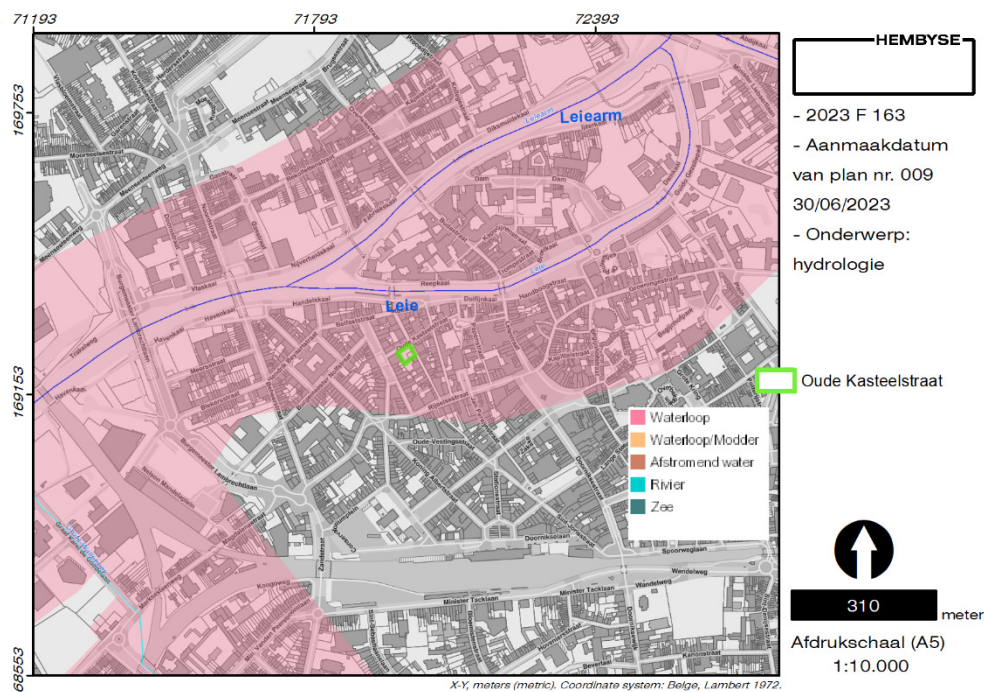
Figuur 7. Situering van het onderzoeksgebied op de traditionele landschappenkaart.

Het onderzoeksgebied bevindt zich in de historische stadskern van Kortrijk, een bewoningskern en agglomeratie die al op de Romeinse periode teruggaat (cf. infra). Kortrijk is al minstens gedurende de afgelopen 1000 jaar geen agrarisch gebied meer. Kortrijk is echter wel ontstaan in de Leievallei: de Leievallei van Gent tot Kortrijk vormt samen met de Schelde van Gent tot Doornik de zuidelijke uitloper van de Vlaamse Vallei. Het reliëf van deze vallei bestaat uit sterk uitgesproken valleiranden die bepalend zijn voor het uitzicht en de ruimtelijke begrenzing. Oorspronkelijk werd deze vallei gekenmerkt door een sterk meanderende rivier. Echter, door kanalisatie werden verschillende meanders afgesneden. Deze blijven echter structurerend werken als kleine landschapselementen, in combinatie met lineair groen en talrijke geïsoleerde elementen met monumentenwaarde. De oudste agglomeratie van Kortrijk zal zich in deze vallei genesteld hebben, omgeven door akkerland.

3.3 Hydrologie

Het landschap is ten dele het resultaat van de hydrografie en de hydrologie van het land. De hydrologische cyclus beschrijft de weg die het water aflegt door de atmosfeer (in de vorm van waterdamp en wolken), naar de aarde (als neerslag), over en door de bodem (beken, rivieren en grondwater), naar een zee of oceaan en weer terug naar de atmosfeer (door verdamping). Deze cyclus heeft een impact op de waarneming van een gebied door de mens in het verleden.

De huidige hydrologie van het onderzoeksgebied is kenmerkend voor het gebied sinds 1950 en kan niet noodzakelijk naar het verleden geëxtrapoleerd worden. Een confrontatie tussen de gekarteerde van nature overstroombare gebieden en de hydrologische atlas, toont duidelijk aan dat het huidige onderzoeksgebied volledig binnen het van nature overstroombare gebied van de Leie ligt.

Figuur 8. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de geklasseerde waterlopen en de van nature overstroombare gebieden.

De stad Kortrijk is ontstaan op beide oevers van de Leie. Het plaatselijke toponiem Broel (herkenbaar in onder andere de Broeltorens, Groot Broel en Cleyn Broel, cf. infra) verwijst nu nog naar de aanvankelijk erg moerassige aard van deze gronden. Een bocht in de Leie met oversteekmogelijkheden in combinatie met de monding van een beek,

meestal de Mosscherbeek genoemd, werkten het ontstaan van een nederzetting op de rechteroever in de hand.² De Mosscherbeek ontspringt op een heuvelrug in Sint-Anna en vloeit dan langs de Nedermosscher naar de Doornikpoort toe. Zij zorgde voor de waterbevoorrading van de stadsgrachten en -versterkingen.³

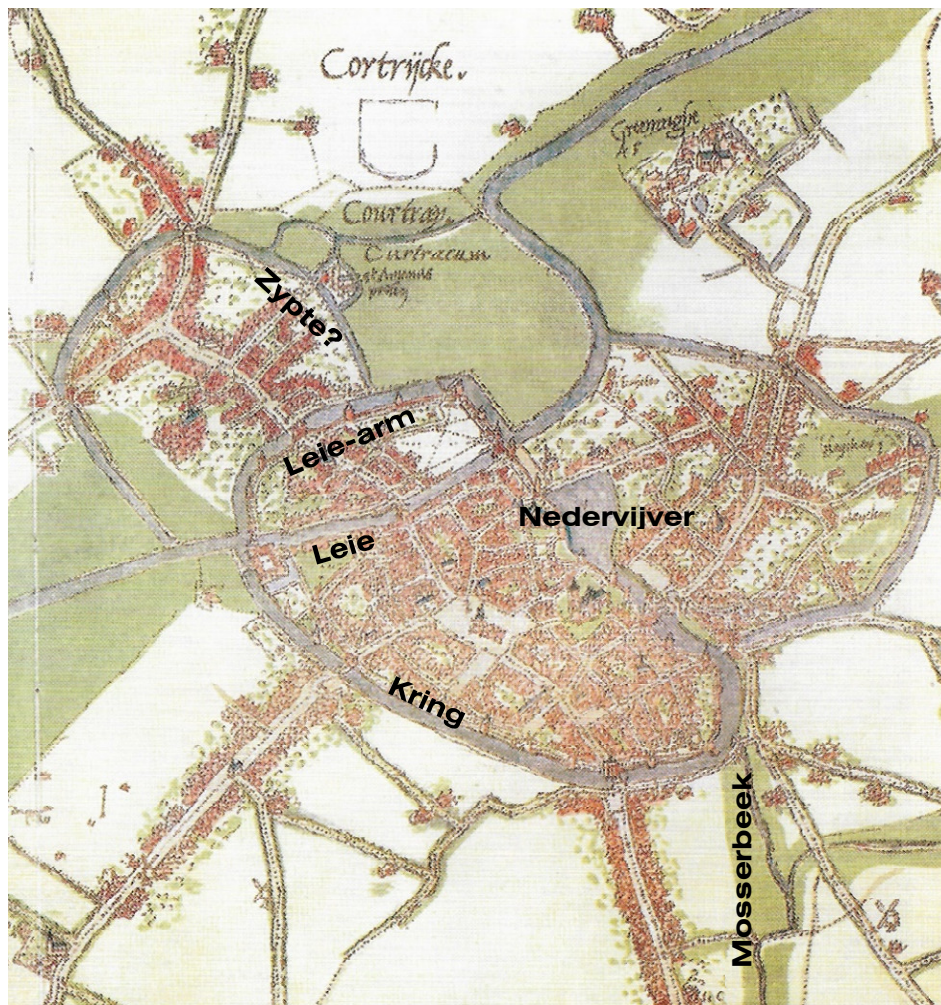
De Kortrijkse hydrografie beperkt zich echter niet tot de Leie en de Mosscherbeek. Heel wat beken doorkruisten immers het ommeland, dat tevens gekenmerkt werd door een groot aantal drassige gebieden die 's winters onder water stonden. Daarenboven werd ook een groot aantal stadsgrachten gegraven die mede de hydrografie en het uitzicht van de stad Kortrijk zouden bepalen.

Aan de hand van de stadsplattegrond van Jacob van Deventer kan het hydrografische uitzicht van de stad Kortrijk ten tijde van het midden van de 16^e eeuw gereconstrueerd worden. Een ouder beeld is moeilijk te reconstrueren, dit bij gebrek aan kaartmateriaal.

De Leie, die van het zuidwesten naar het noordoosten dwars door de stad loopt, wordt afgebeeld met een nogal grillige vorm. Ten noorden van de Leie wordt een zijarm van de Leie weergegeven, die de noordelijke grens van het Buda-eiland vormt. Ten noorden van deze gracht is er de lange, smalle omgrachting van het stadsdeel Overleie, die vermoedelijk geïdentificeerd kan worden met de Zypte.

² *Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Historische stadskern van Kortrijk [online]* <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140006> (geraadpleegd op 3 juli 2023).

³ *Lapon 2008.*

Figuur 9. De hydrologische situatie van de stad Kortrijk op de kaart van Deventer.

De eerste aftakking splitst zich af ten westen van de splitsing van Buda en komt uit in het water dat Buda omgracht. Aan de oostzijde hiervan zijn twee kleinere gebiedjes door water omsingeld. Het betreft enerzijds de Sint-Amandsproosdij en anderzijds, ten noorden hiervan, een open en onbebouwd terrein. De twee gebiedjes worden in verbinding gebracht met de Leie ten oosten van de stad door middel van een smalle gracht, mogelijk het verlengde van de Zypte. Ten zuiden van de Leie zijn twee grote stadsdelen omgracht. Het betreft in de eerste plaats het centrum van de stad Kortrijk dat omgeven wordt door de Kring, ten zuiden van het Buda-eiland, en anderzijds het stadsdeel van Overbeke, ten oosten van het centrum.

In de 21^e eeuw is de rivier volledig onder controle gebracht, tot in die mate dat heel wat oude rivierarmen en vestinggrachten reeds enige tijd gedempt zijn, maar in het verleden (i.e. zonder gecontroleerde waterhuishouding) zal de rivier een zeer grote invloed op het landschap hebben uitgeoefend. Zelfs

tot aan het einde van de 19^e eeuw was het wilde water van de Leie een zorgenkind voor de Kortrijkzanen (cf infra). Op basis van de gekarteerde overstromingsgebieden ligt ook het huidige onderzoeksgebied in een alluviaal gebied, en ook op de kaart van Deventer wordt het nog steeds binnen een overstromingsvlakte gekarteerd. Dit impliceert dat het onderzoeksgebied zich in een laaggelegen dal bevindt, hetgeen zich zou moeten reflecteren in de topografische gegevens van het gebied.

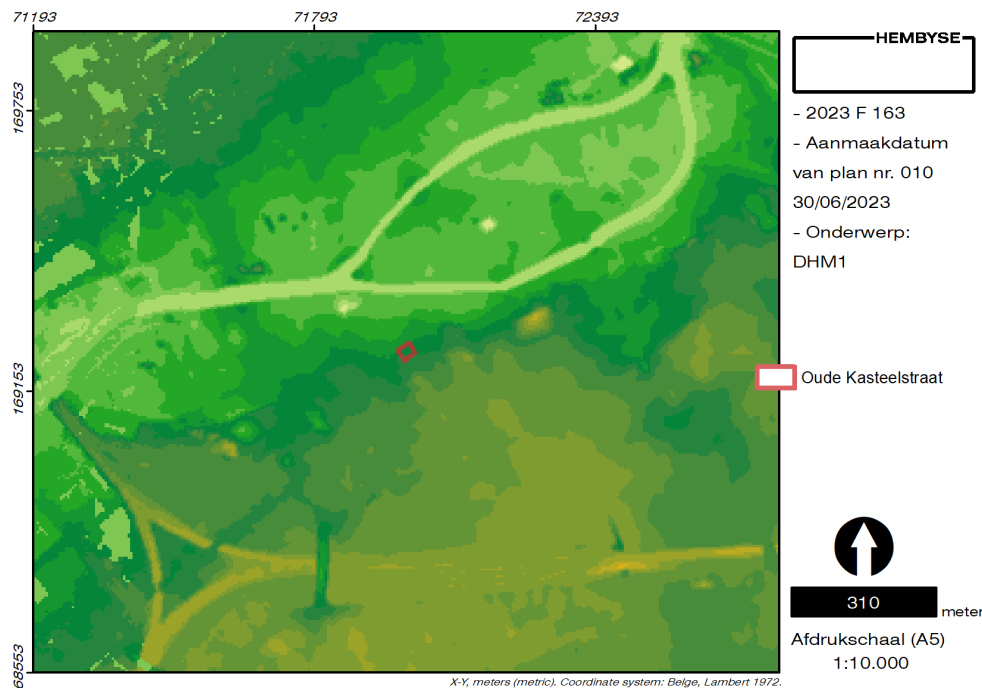
3.4 Topografie

De topografie van een onderzoeksgebied beschrijft de hoogtes van het terrein, de structuren en gebouwen op een terrein, de wegen, enzovoort. Het resultaat is een topografische kaart, die een inzicht geeft in de bovengrondse toestand van het gebied ten tijde van de opmaak van de kaart. In dit hoofdstuk wordt het reliëf van het landschap, de hydrologie en de daaruit vloeiende erosiegevoeligheid besproken. De huidige structuren aan de oppervlakte komen aan bod in § *Staat van het onderzoeksgebied* van de bureaustudie.

3.4.1 DHMVI, 2001-2004

Het eerste Digitaal hoogtemodel van Vlaanderen is een kaartlaag in rastervorm met een resolutie van 5m x 5m. De hoogtewaarden betreffen de hoogte van het maaiveld en zijn uitgedrukt in meter TAW (Tweede Algemene Waterpassing, NGI). De hoogtewaarde per pixel is berekend door interpolatie van hoogtemetingen, in hoofdzaak ingewonnen via laseraltimetrie (LIDAR) met een dichtheid van circa 1 punt per 4m², in de periode 2001 - 2004. In combinatie met het DHM II geeft dit een beeld van de recente evolutie van het onderzoeksgebied. Aangezien in de afgelopen decennia de schaal van grondwerken is vergroot, levert dit vergelijk soms goede resultaten op wat betreft de archeologische verwachting.

Ook GGA (zie § *Bestaande archeologische data* van de archeologienota) kunnen op basis van het DHM worden afgebakend.

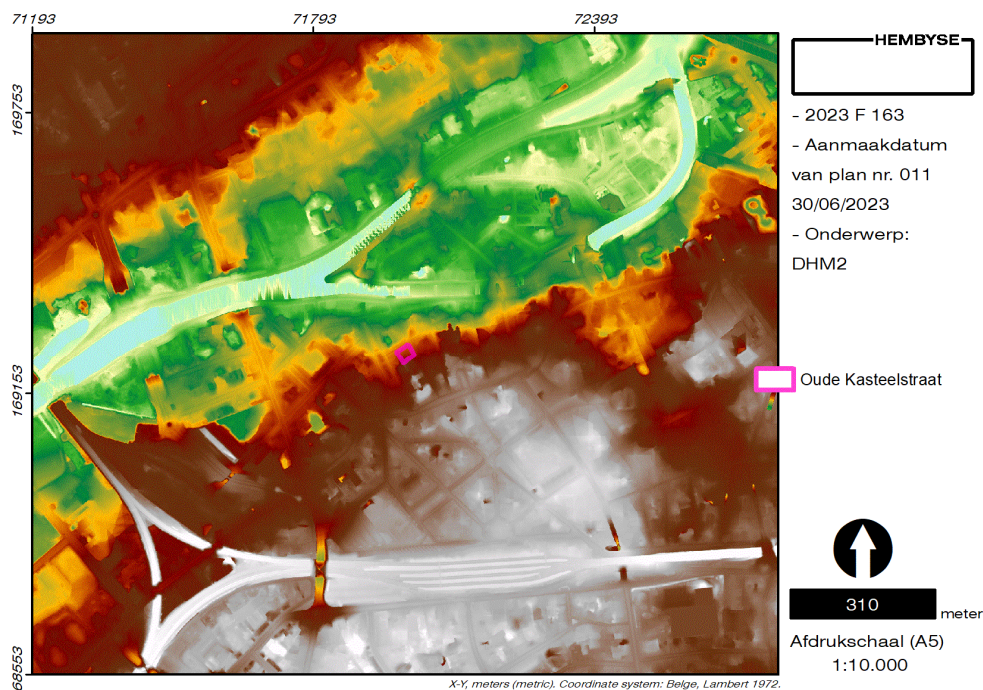

Figuur 10. Situering van het onderzoeksgebied op het DHMVI, DTM 5m.

Op schaal 1:10.000 is zichtbaar hoe het onderzoeksgebied zich in de alluviale vlakte van de meanderende Leie bevindt. Deze strook van ongeveer 850 meter breed is de Holocene rivierloop van de Leie, die zich na het Pleistoceen heeft gestabiliseerd. Deze meanderende rivierloop is van nature zeer dynamisch. Daarbuiten bevinden zich laaggelegen gebieden met kleine hoogteverschillen die in het Pleistoceen wel deel uitmaakten van het vlechtende rivierensysteem van de Leie, maar die tijdens het Holoceen een pak minder dynamisch zijn. Op het meer gedetailleerde DHM2 kan deze situatie geactualiseerd en beter worden afgelezen.

3.4.2 DHMVII, 2013-2015

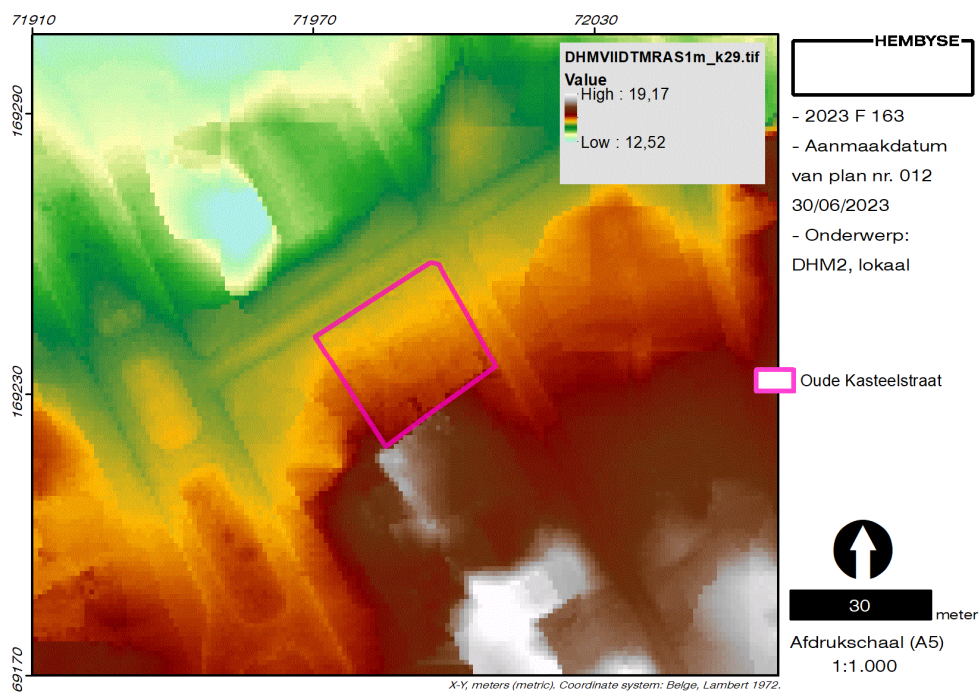
Voor een gedetailleerde weergave van de topografie wordt in eerste instantie het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen geraadpleegd. Het DHMVI geeft relatief weinig detailwerking weer, waardoor deze kaart heden niet wordt opgenomen. Op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, met resolutie van één TAW-waarde (Tweede Algemene Waterpassing), wordt de ligging op de rand van de alluviale vlakte of net op de oever van de Leie zichtbaar.

Figuur 11. Situering van het onderzoeksgebied op het DHMVII, DTM 1m.

De lokale topografie bevestigt dat het onderzoeksgebied zich op de overgang naar de alluviale vlakte bevindt.

27

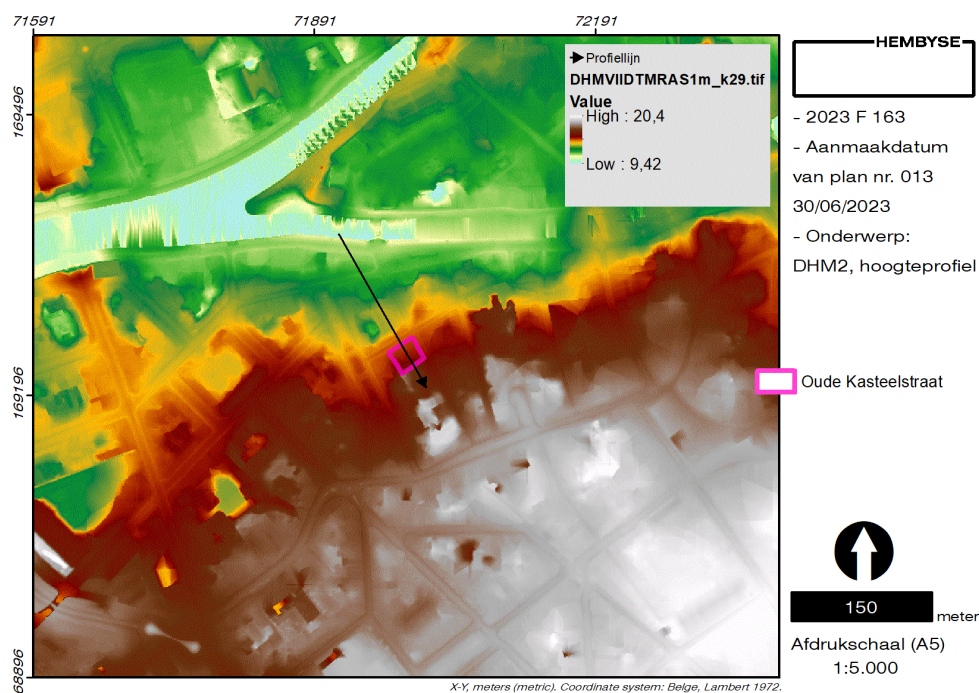

Figuur 12. Situering van het onderzoeksgebied op het DHMVII, DTM 1m, lokale opname.

De ligging van de site is landschappelijk gezien zeer vergelijkbaar met deze van de Groeningeabdij, 600m ten noordoosten van het huidige onderzoeksgebied. De vondsten uit de Romeinse periode en de Middeleeuwen tonen aan dat dit een permanent (en dus niet enkel seizoenaal begaanbaar) bewoonbaar gebied moet zijn geweest.

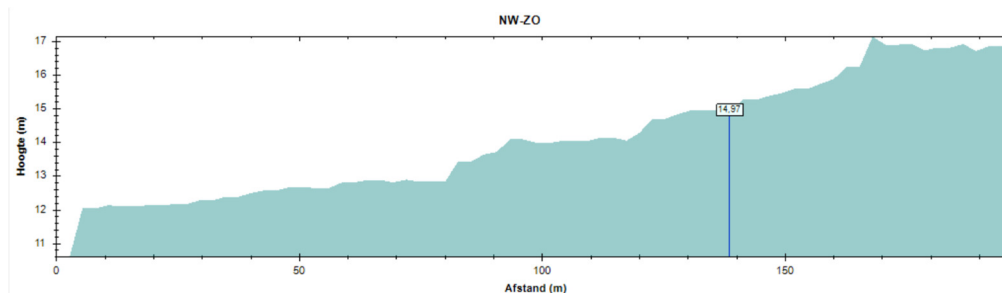
3.4.3 Hoogteprofiel

Op basis van de meetdata van het DHMVII kan een hoogteprofiel van het onderzoeksgebied gegenereerd worden. Dit geeft vanuit een andere dimensie een beeld van het hoogteverloop van de site. Er is gekozen voor een transect vanuit de Leie naar het onderzoeksgebied (noordwest naar zuidoost), om de overgang van het alluviale gebied naar de oever te visualiseren.

Figuur 13. Situering van het hoogteprofiel ten opzichte van het DHM2.

Het hoogteprofiel van noordwest naar zuidoost zet aan in de Leie en toont in zuidoostelijke richting de zacht oplopende alluviale vlakte, met twee knikken in de oever. Het huidige onderzoeksgebied bevindt zich op de oever, op een hoogte van bijna 15 meter TAW.

Figuur 14. Hoogteprofiel noordwest-zuidoost.

Het onderzoeksgebied stijgt minder dan 1 meter in zuidoostelijke richting. Er zijn weinig tot geen ingrijpende lokale hoogteverschillen.

3.4.4 Hillshade

Op de *multidirectionele hillshade* is geen opvallende topografische ontwikkeling herkenbaar. De enige anomalieën zijn veroorzaakt door de bareel aan de toegang en door de ijzeren balken die fungeren als steunberen, alsook delen van binnenmuren die gesloopt zijn tot de functie van steunberen.

Figuur 15. Situering van het onderzoeksgebied op de multidirectionele hillshade.

De rechthoekige, meer uitgesproken anomalieën in het zuidwestelijke deel van het onderzoeksgebied kunnen -op basis van de vaststellingen tijdens het plaatsbezoek- geïdentificeerd worden als metalen poutrellen die tegen

de bestaande muren werden opgesteld en waarrond vegetatie zich ontwikkeld heeft.

Centraal is ook de draairichting van de voertuigen in de steenslag herkenbaar.

3.5 Erosiegevoeligheid

Erosie is het proces van slijtage van een vast oppervlak waarbij materiaal of sediment wordt verplaatst of geheel verdwijnt. Dit proces vindt vooral plaats door de schurende werking van wind en stromend water. Erosie is een fenomeen met een natuurlijke oorzaak, menselijke activiteiten kunnen het erosieproces versterken, bijvoorbeeld door het kappen van bossen en het kaal houden van de bodem door ploegen. Erosie moet niet verward worden met verwerking (zie § *Aardkundige situering* van deze bureaustudie). De erosiegevoeligheid van het oppervlak in onze gewesten (en tijdens het Antropoceen, nvdr.) wordt in eerste instantie beïnvloed door de helling van het terrein (zie topografie), de hydrologie van het terrein, het sediment en de bodemkundige toestand. Deze laatste twee worden besproken in § *Aardkundige situering* van de bureaustudie.

De erosiegevoeligheid van een onderzoeksgebied is immers niet zelden een reflectie van de hydrologische situatie. Voor de archeoloog is de erosiegevoeligheid van een terrein belangrijk aangezien de mate waarin een gebied erodeert drastische gevolgen kan hebben voor de archeologische waarde van het gebied: wanneer een site zich in een sterk tot zeer sterk erosiegevoelig gebied bevindt, is algemeen gesteld de kans op bewaring kleiner, of is de kans op het beschadigen van dit archeologisch erfgoed groter. Anderzijds kunnen archeologische lagen door geërodeerde pakketten worden afgedekt, waarbij de kans op een goede bewaring over het algemeen verbetert (of beter wordt geacht). Om de erosiegevoeligheid van het onderzoeksgebied in te schatten kunnen zowel de Erosiegevoeligheidskaart voor Vlaanderen als de Potentiële bodemerosiekaart per perceel worden onderzocht. Indien het onderzoeksgebied niet op perceelsniveau gekarteerd is, wordt enkel de algemene afgeleide erosiegevoeligheidskaart geraadpleegd.

3.5.1 Potentiële erosiegevoeligheid per perceel

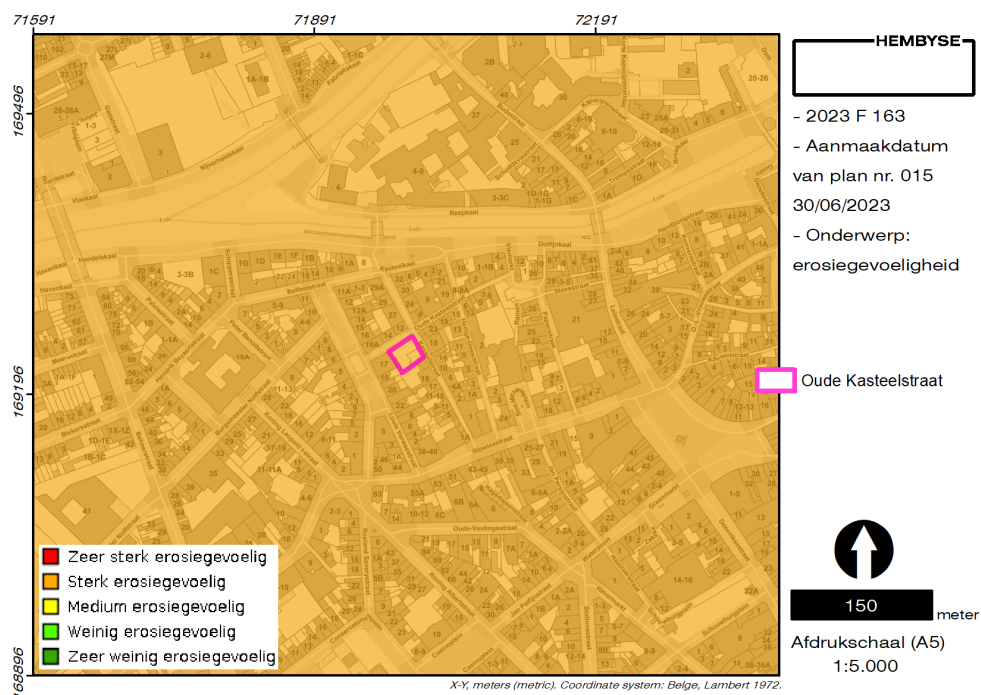
De potentiële bodemerosiekaart per perceel (2017) geeft aan de hand van een klasse-indeling de totale potentiële erosie van een bepaald landbouwperceel weer. De totale potentiële erosie houdt geen rekening met het huidige landgebruik (grasland of akkerland).

Aangezien het huidige onderzoeksgebied zich in het centrum van Kortrijk bevindt, is het niet gekarteerd.

3.5.2 Afgeleide erosiegevoeligheidskaart

De Erosiegevoeligheidskaart voor de Vlaamse Gemeenten geeft voor elke gemeente in Vlaanderen de gemiddelde gevoeligheid voor bodemerosie weer (de dato 2006). De kaart geeft dus op niveau van Vlaanderen een eerste indicatie van de locatie van erosiegevoelige gebieden. De kaart is een afgeleide van de potentiële bodemerosiekaart per perceel (de dato 2006).

Op de afgeleide Erosiegevoeligheidskaart voor de Vlaamse Gemeenten staat het gebied gekarteerd als “sterk erosiegevoelig”.

Figuur 16. Situering van het onderzoeksgebied op de afgeleide erosiegevoeligheidskaart.

Dit is een veralgemeende situatie die gebaseerd is op de zandlemige heuvels in de Leievallei en naar alle waarschijnlijkheid is het

onderzoeksgebied zelf -gezien de ligging in een historische stadskern-
weinig aan erosie blootgesteld is geweest.

4 Aardkundige situering

4.1 Vraagstelling

De “aardkundige situering” van het onderzoeksgebied valt uiteen in twee verschillende onderdelen: enerzijds dient onderzocht te worden welke sedimenten binnen het onderzoeksgebied voorkomen en anderzijds welke bodemvormingsprocessen in deze sedimenten zijn opgetreden.

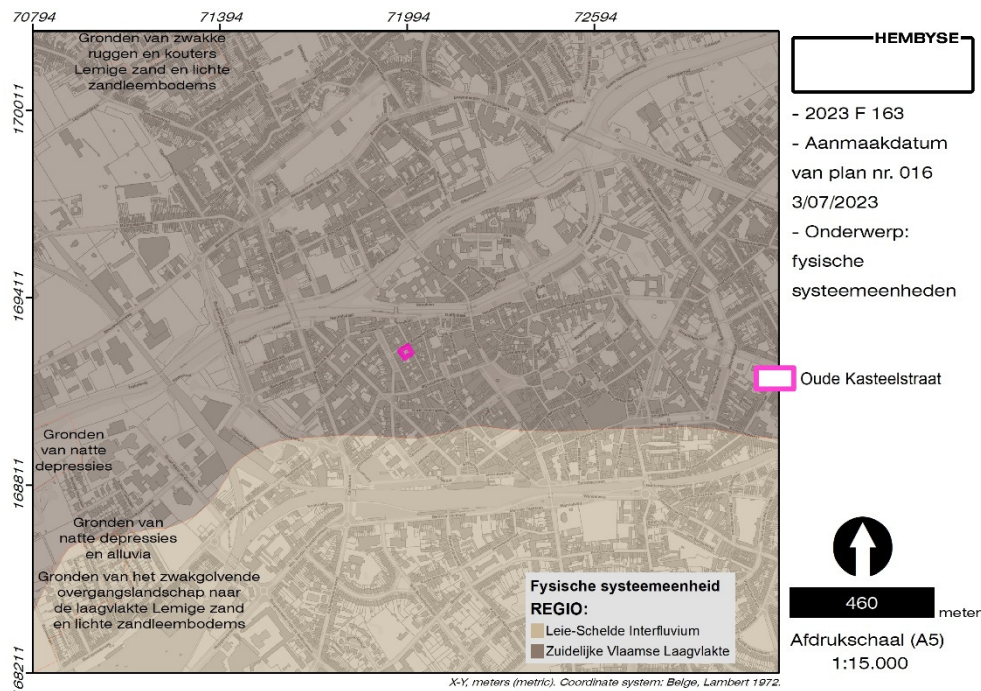
De vraagstelling voor dit deel van het onderzoek is dus:

1. Welke sedimenten bevinden er zich binnen het onderzoeksgebied en hoe zijn deze tot stand gekomen ? Welke impact hebben deze op het potentieel op archeologische sites ?
2. Welke bodemvormingsprocessen zijn er binnen deze sedimenten gebeurd en welke impact hebben deze op het potentieel op archeologische sites ?

4.2 Geologie en sedimentologie van het onderzoeksgebied

4.2.1 Fysische systeemeenheden

Het uitgangspunt voor de assessment van de aardkundige en bodemkundige data is de kaart van de fysische systeemeenheden in Vlaanderen. Het onderzoeksgebied bevindt zich binnen de Zuidelijke Vlaamse Laagvlakte, vlakbij de overgang naar het Leie-Schelde Interfluvium.

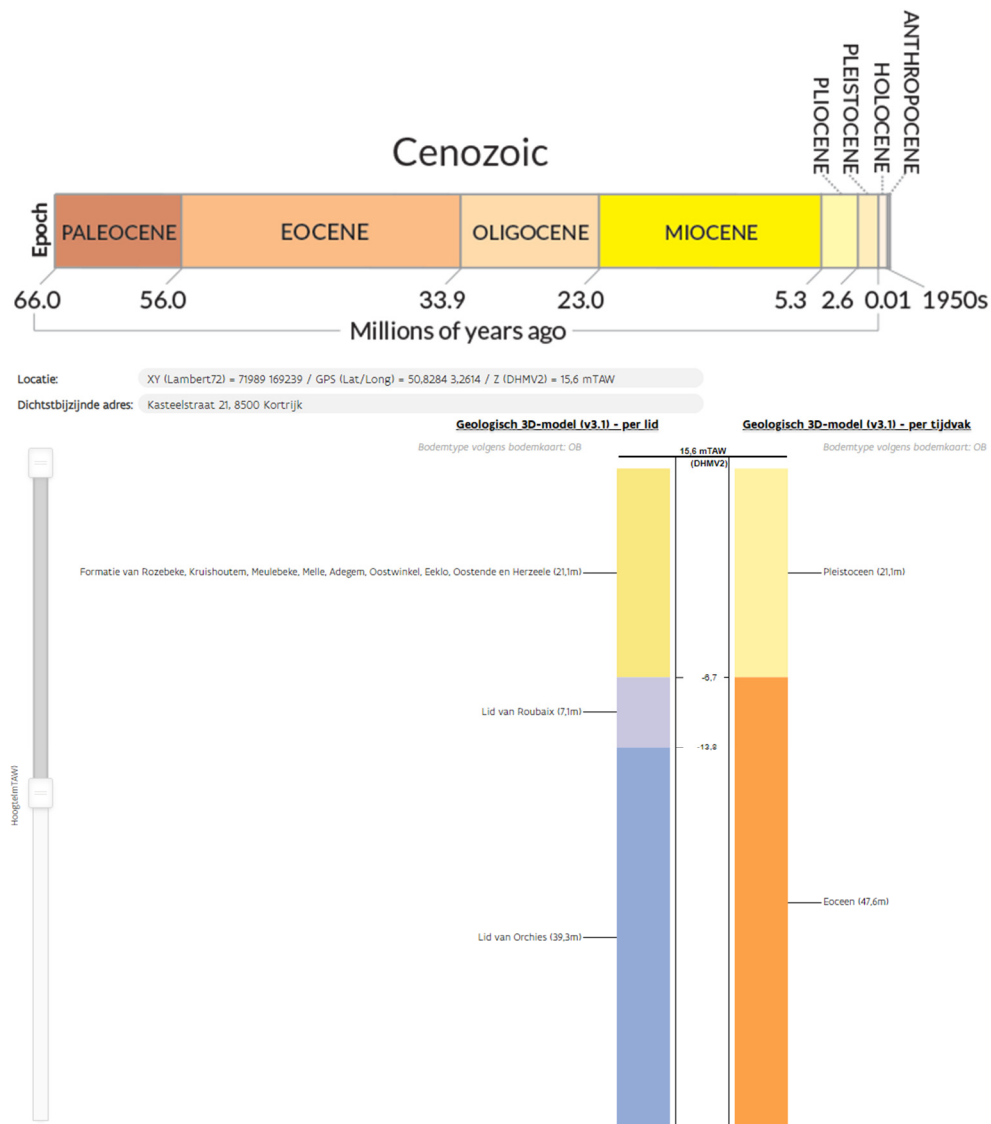
Figuur 17. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de fysische systeemeenheden van Vlaanderen.

De bodems binnen het onderzoeksgebied zelf worden niet nader omschreven, maar in het westen is sprake van een afwisseling van gronden van natte depressies en alluvia enerzijds en gronden van zwakke ruggen en kouters anderzijds.

In volgende hoofdstukken zal worden ingegaan op de sedimenten die hiervoor aan de basis liggen en welke bodem hierin ontwikkeld is.

4.2.2 Geologisch 3D-model

Het geologisch 3D-model, op basis van data uit de DOV, laat toe om een overzicht te verschaffen van de opeenvolging van sedimenten binnen het onderzoeksgebied en de geschatte dikte van deze pakketten van sedimenten. Dit vormt het uitgangspunt voor het bespreken van de tertiaire en quartaire sedimenten binnen het onderzoeksgebied.

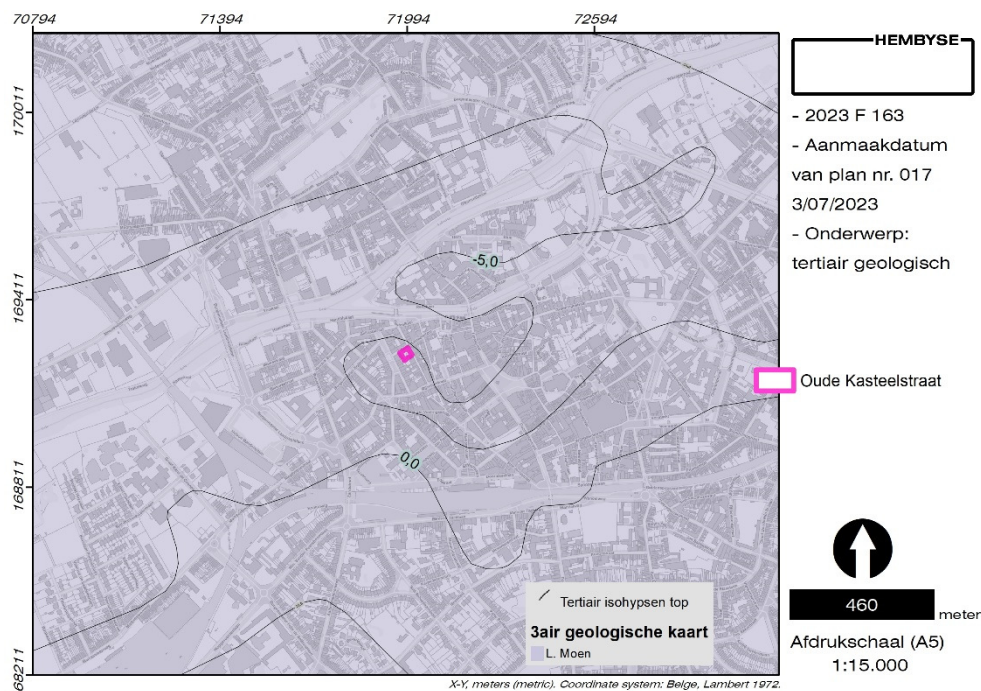
Figuur 18. Geologisch 3D-model van het onderzoeksgebied.

Volgens de DOV is er binnen het onderzoeksgebied een quartair pakket aanwezig met een dikte van 21,1 meter. Er is sprake van fluviatiele afzettingen uit het Pleistoceen die behoren tot de Formatie van Rozebeke, Kruishoutem, Meulebeke, Melle, Adegem, Oostwinkel, Eeklo, Oostende en

Herzele. De onderliggende tertiaire sedimenten worden vertegenwoordigd door de Formatie van Kortrijk van Eocene ouderdom.

4.2.3 Sedimenten uit het Tertiair

De tertiaire sedimenten binnen het onderzoeksgebied zijn enkel relevant indien deze ofwel dagzomen, ofwel zeer ondiep liggen, ofwel zijn ontgonnen. De jongste tertiaire (het volledige geologische tijdvak van 66,0 tot 2,58 miljoen jaar geleden) gelaagdheden in de ondergrond van het projectgebied bestaan uit sedimenten van de zogenaamde Formatie van Kortrijk, die bestaat uit mariene, hoofdzakelijk kleiige afzettingen met weinig macrofossielen. De Formatie van Kortrijk wordt opgesplitst in het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen, en het Lid van Aalbeke dat het laatst werd afgezet.

Figuur 19. Situering van het onderzoeksgebied op de tertiair geologische kaart (1/50.000).

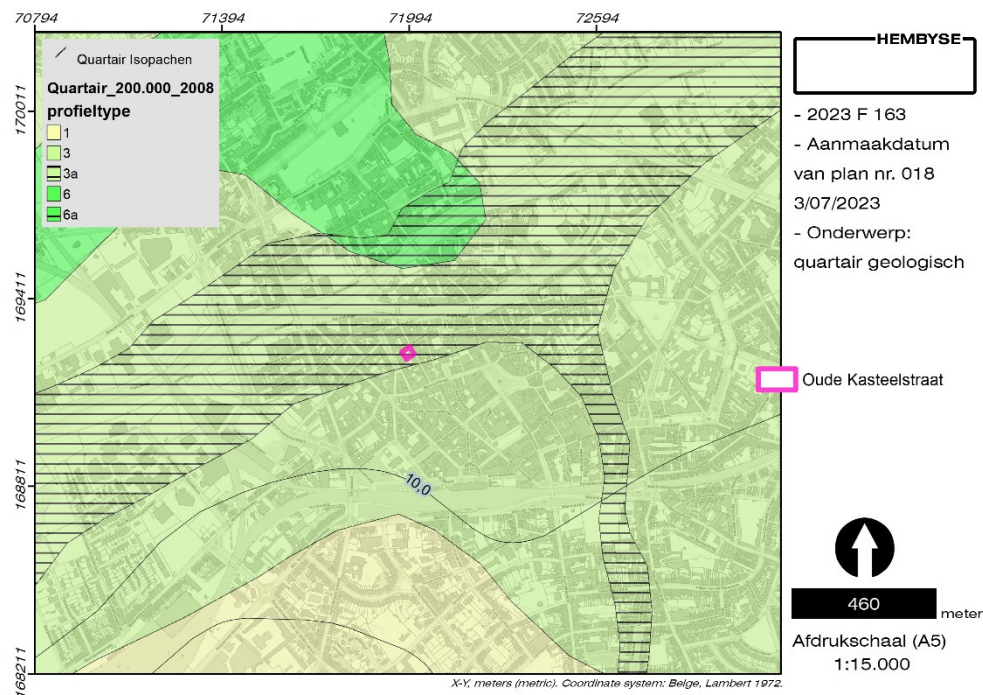
Binnen het onderzoeksgebied manifesteert zich het Lid van Moen (ook wel de Klei van Moen of Roubaix genoemd), die een heterogene afzetting vormt die -afhankelijk van de lokalisatie- siltig tot zandig is, en waarin Nummulites planulatus (gidsfossielen, nvdr.) kunnen worden aangetroffen.

Ter hoogte van het onderzoeksgebied bevindt de top van deze tertiaire sedimenten zich op een hoogte van -5m TAW en dus op een gemiddelde

diepte van 20 meter onder het huidige maaiveld, wat gemiddeld genomen overeenkomt met de data uit het geologisch 3D-model.

4.2.4 Sedimenten uit het Quartair

Het pakket quartair sediment bestaat volgens de veralgemeende profieltypekaart uit afzettingen van klei, zand en grind. Dit wordt gevisualiseerd op de quartair geologische kaart, waar de profieltypes uit zowel Pleistoceen als Holoceen worden weergegeven. Het gaat om alle afzettingen vanaf 2,58 miljoen jaar geleden tot op heden. Deze afzettingen zijn meestal vrij ondiep aan de oppervlakte aanwezig en zijn in grote mate bepalend voor menselijke activiteiten zoals landbouw, veeteelt, enzovoort. Het onderzoeksgebied bevindt zich volledig binnen profieltype 3a.

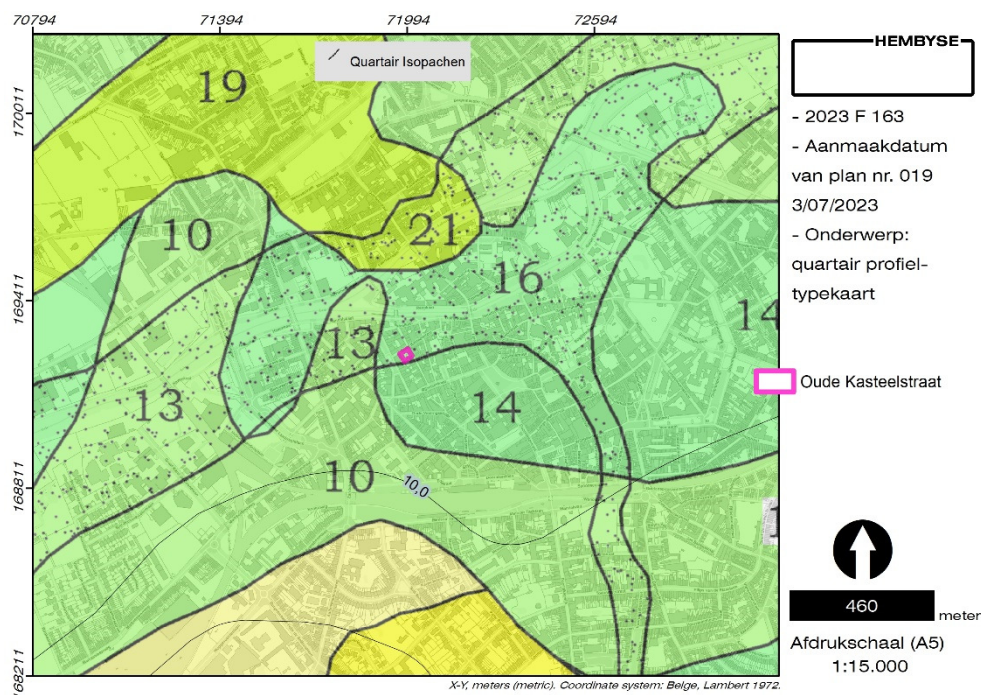
Figuur 20. Situering van het onderzoeksgebied op de veralgemeende quartair geologische kaart.

Profieltype 3a bestaat in theorie uit drie karteereenheden die boven elkaar zijn afgezet. Aan de basis van deze afzettingen bevinden zich fluviatiele afzettingen uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) (FLPw). Deze worden afgedekt door een pakket eolische afzettingen uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), of mogelijk uit het Vroeg-Holoceen (ELPw). Ter hoogte van het onderzoeksgebied zou dan sprake zijn van fijne afzettingen van zand tot zandleem door polaire winden uit de laatste ijstijd. De onderste fluviatiele afzettingen kunnen ook afgedekt zijn geweest door hellingsafzettingen uit

het quartair (HQ) of door een combinatie van deze hellingsafzettingen en de voornoemde eolische afzettingen. Deze eolische en/of hellingsafzettingen worden echter niet gekarteerd in het geologisch 3D-model en zijn dus mogelijks afwezig. Het geheel wordt afgedekt door een Holoceen/Tardiglaciaal alluvium.

De gekarteerde isopachen geven de dikte van het quartair dek weer, dat hier ongeveer 10 meter zou bedragen, wat een pak minder is dan wat het geologisch 3D-model aangeeft.

Dit kaartmateriaal toont echter een veralgemeende situatie en uitsluitel over de aan- of afwezigheid van de voornoemde profieltypen en sedimenten wordt geboden door -naast het geologisch 3D-model- ook de samengestelde quartair profieltypekaart te bekijken. Deze laat immers toe de quartaire data op een grotere schaal en dus meer in detail, te lezen. Op deze kaart wordt het volledige onderzoeksgebied (terug te vinden op kaartblad 29⁴) gekarteerd als behorende tot profieltype 16.

Figuur 21. Situering van het onderzoeksgebied op de samengestelde quartair geologische profieltypekaart (1/50.000).

Deze karteereenheid bestaat uit een opeenvolging van fluviatiele en eolische afzettingen die op hun beurt opnieuw worden afgedekt door

⁴ Bogemans 2007.

fluviatiele afzettingen. De onderste laag, die rechtstreeks op het tertiair substraat ligt en wordt aangegeven als 'mogelijk afwezig', kenmerkt zich door grofkorrelige vlechtende rivierafzettingen die bestaan uit grindhoudend tot grindrijk zand aan de basis en half fijn zand tot klei aan de top (Lid van Bos van Aa). Deze worden afgedekt door de gecombineerde sedimenten van het Lid van Lembeke en het Lid van Oostakker, waarbij enerzijds sprake is van zandige vlechtende rivierafzettingen die bestaan uit zeer fijn tot medium zand (Lid van Lembeke); en anderzijds van een complex van lemige tot zandlemige lagen die zijn afgezet door een verwilderd systeem, al dan niet in combinatie met hellingsafzettingen (Lid van Oostakker). Vervolgens is sprake van eolische sedimenten van de Formatie van Gent. Hierbij gaat het om *“een ritmisch gelaagd geheel van leem- en zandlagen met duidelijk onderscheidbare laagvlakken, subhorizontaal en onregelmatig van karakter. De leemlagen zijn intern gestratificeerd met onder meer kleige laagjes en zandlaminae. Deze afzettingen worden in de Belgische literatuur als niveo-eolisch omschreven.”* Deze eolische afzettingen zijn tijdens het Weichseliaan eerst gevormd in een nat periglaciaal milieu (besneeuwd) en later in een droger periglaciaal milieu. Tot slot wordt het geheel afgedekt door fluviatiele afzettingen variërend van klei tot zand, waarin mogelijk veen ontwikkeld is. In het kader van de archeologische verwachting binnen het huidige onderzoeksgebied is het noodzakelijk om na te gaan of veenpakketten aanwezig zijn en zo ja, op welke diepte deze zich bevinden. Veenpakketten ontstaan immers enkel in warme periodes van de klimatologische geschiedenis, zoals het Holoceen of andere interstadialen (cf. infra).

Samenvattend kan gesteld worden dat de gegevens van de quartair geologische profieltypekaart in grote mate overeen komen met deze van de quartair geologische kaart, maar dat het raadplegen van de kaart met een grotere schaal cruciaal is voor een juist beeld van de aanwezige sedimenten.

4.3 Bodemkundige situering

4.3.1 Bodemkaart van België

De bodems in België zijn voornamelijk geïnventariseerd naar de bodemtextuur en de vochtigheid, met het oog op een duidelijk beeld van waar welke gewassen geteeld kunnen worden. Bij de beschrijving⁵ van de bodem wordt er in de bodemkunde in België en Nederland gebruik gemaakt van het A/B/C-horizontensysteem. Elke horizont is een apart en duidelijk te onderscheiden laag in de bodem.

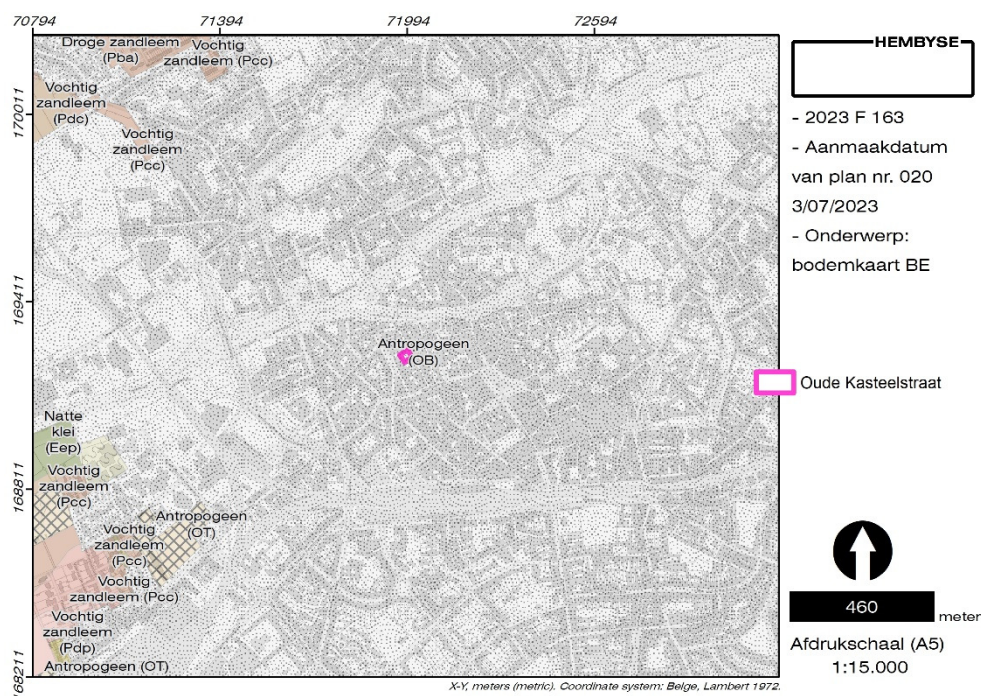
- De O-horizont bevindt zich boven de A-horizont. Hij bestaat uit strooisel: dode maar nog onverteerde plantenresten. Dit is anders dan humus, dat bestaat uit grotendeels verteerde, niet meer herkenbare plantenresten. De strooisellaag komt vaak voor in bossen.
- De A-horizont is het organische of humeuze bovenste deel van de bodem. Humus is de organische rest van dode planten. Dit verrijkt de bodem met organische stoffen die als voedingsstoffen voor allerlei organismen dienen.
- De E-horizont vormt zich tussen de A en de B-horizont. Het staat voor “eluvatie” (uit het Latijn; betekent uitwassen), oftewel uitspoeling. Pas na langdurige uitspoeling zal de bovenliggende horizont zo verarmd zijn dat hij te herkennen is als een vaalgrijze uitspoelingslaag. Het moedermateriaal is volledig gebleekt in de E-horizont en is goed herkenbaar in een zogenaamde “podzolbodem”.
- De B-horizont is de inspoelingslaag. Dit is de horizont die als opvangkamer dient van stoffen die eerder zijn opgelost en hier weer neerslaan. Inspoeling vindt plaats als regenwater de opgeloste stoffen uit hogere lagen transporteert naar een lagere gelegen laag. Dit kunnen organische humusbestanddelen zijn, maar ook ijzer. Een stijgende beweging van opgeloste stoffen is ook mogelijk, bijvoorbeeld bij uitdroging van de bodem.
- De C-horizont is de onderste laag en vormt het originele moedermateriaal waarin de bodem zich ontwikkeld heeft. Hiervoor worden de termen “moederbodem”, “onverstoord moedermateriaal” “onverweerd moedermateriaal” en (vulg.) “de vaste bodem” door elkaar gebruikt. In de Vlaamse archeologie

⁵ Ontleend aan www.geologievannederland.nl.

wordt de term “moederbodem” nog veel gebruikt, in dit dossier wordt de term “onverweerd moedermateriaal” gebruikt. Deze horizont kenmerkt zich doordat de bodemvorming nog niet tot deze diepte is doorgedrongen. De C-horizont kan bestaan uit veen, grind, zand, leem, silt of klei.

- Er kunnen in de bodemkunde toevoegingen zijn, een kleine letter achter de hoofdletter. De combinatie Bh bijvoorbeeld betekent dat de inspoelingslaag is verrijkt met humus. Bs betekent dat er ijzer- en/of aluminiumoxide zijn ingespoeld.
- In sommige gevallen raken bodems begraven onder stuifzanden of andere sedimenten. Vaak vindt er in het sediment nieuwe bodemvorming plaats. De oude bodemvorming is dan niet meer actief. In dat geval spreken we van “paleo-bodems”.

Uit de kaart van de fysische systeemeenheden was al gebleken dat er sprake was van zandleembodems. Op de bodemkaart van België wordt het volledige onderzoeksgebied echter gekarteerd als antropogene bodems, zijnde OB (bebouwd).

Figuur 22. Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart.

De omliggende bodems worden veelal gekenmerkt door een vochtig zandleem of een natte klei, afhankelijk van de landschappelijke ligging.

4.3.2 WRB Soil Units⁶

Op basis van de resultaten van een intensieve bodemkartering gedurende de jaren '50 tot '70 werd de Belgische bodemkaart opgesteld. Deze Belgische bodemkaart steunt op het Belgische bodemclassificatiesysteem. Het is een nationaal systeem dat uitsluitend voor de Belgische bodems werd opgesteld. Voor het Vlaamse Gewest werd deze bodemkaart daarom omgezet naar WRB-2014, de 3de editie van het internationaal bodemclassificatiesysteem World Reference Base. Informatie over textuur, drainage, bodemmorfologie en chemische bodemvruchtbaarheid is weerhouden in 4 groepen van Supplementary Qualifiers.

Op deze kaart wordt het onderzoeksgebied niet gekarteerd aangezien er sprake is van bebouwde gebieden.

4.4 Controle van de data

De gekarteerde aardkundige data, zowel de sedimenten als de bodems, kunnen op verschillende manieren op juistheid gecontroleerd worden. Dit kan door middel van:

42

DATA:	Beschikbaar ?	Relevant ?
Referentieprofielen in de data van DOV	☐	☐
Geïnventariseerde boringen en sonderingen in de data van DOV	☒	☐
Sonderingen	☐	☐
Controleboringen	☐	☐
Landschappelijk bodemonderzoek	☐	☐
Andere: bodemonderzoeken	☐	☐

⁶ Dondeyne e.a. 2015.

Indien er geen dergelijke data beschikbaar zijn, of dat deze voor het huidige onderzoeksgebied niet relevant zijn, worden deze niet in het huidige dossier opgenomen.

4.4.1 Oriënterend en beschrijvend bodemonderzoek

Er werd (nog) geen bodemonderzoek uitgevoerd op de percelen die behoren tot het onderzoeksgebied.

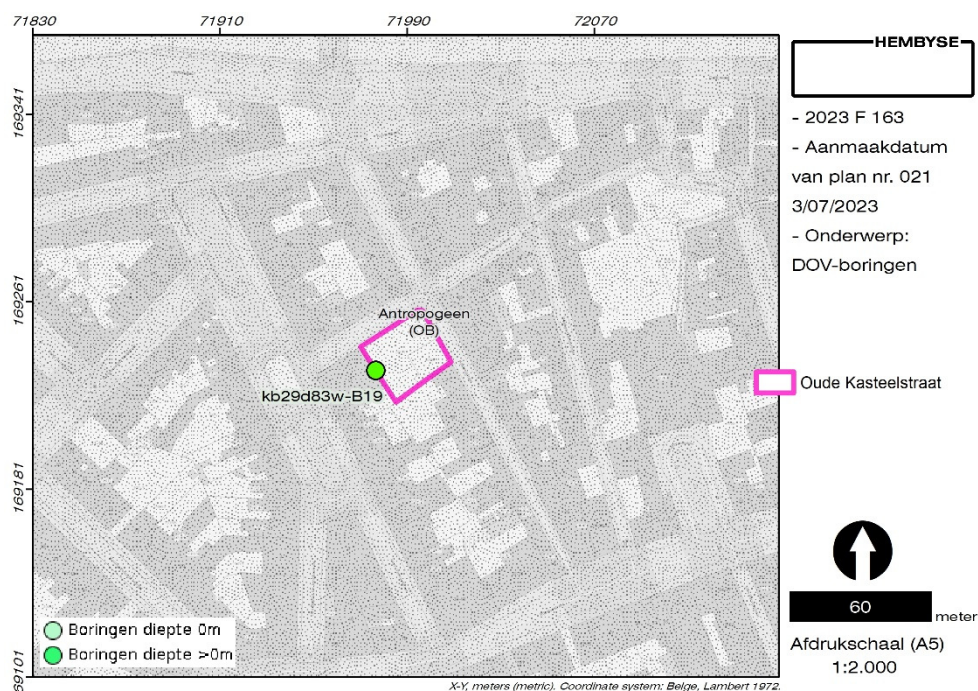
4.4.2 Referentieprofielen (DOV)

Noch binnen, noch in de directe omgeving van het huidige onderzoeksgebied zijn relevante referentieprofielen gekarteerd.

4.4.3 Gekende boringen in de DOV⁷

Binnen het onderzoeksgebied bevindt zich één DOV-boring. En ook ten westen van het onderzoeksgebied worden twee boringen gekarteerd die een mogelijk beeld van de bodemopbouw binnen het onderzoeksgebied kunnen leveren.

43

Figuur 23. Situering van de voor het onderzoeksgebied relevante DOV-boringen op de bodemkaart.

⁷www.dov.vlaanderen.be/

Langsheen de westelijke grens van het onderzoeksgebied bevindt zich een DOV-boring, waarbij melding gemaakt wordt van een quartair pakket van 21,35m, wat in overeenstemming is met de gegevens uit het geologisch 3D-model enerzijds, en uit de isopachen anderzijds. Deze quartaire sedimenten kenmerken zich door een antropogeen pakket van 2 meter dik, eigen aan stadscontexten, waaronder sprake is van een geel(grijze) zandleem. Vanaf een diepte van 7,40 meter werd een afwisseling van zand en leem vastgesteld. De belangrijkste vaststelling hierbij is dat er nergens veen of een andere organische laag werd aangeboord !

4.4.4 Controleboringen

Het doel van controleboringen is een inzicht te verkrijgen in mogelijk aanwezige verstoringen in de ondergrond en de dikte van de bouwvoor. De controleboring is immers een type boring die door het Agentschap Onroerend Erfgoed in het leven is geroepen om heel gericht uitsluitsel te bieden op plaatsen waar de erkend archeoloog een bodemverstoring verwacht en/of de dikte van de teelaarde wenst te kennen, zonder een volledig landschappelijk bodemonderzoek te moeten uitvoeren. Er wordt dus tot een beperkte diepte (indien mogelijk -tot er zekerheid was dat het “moedermateriaal”⁸ is aangesneden) geboord, en/of wanneer duidelijk is in hoeverre de bodem is verstoord. De controleboringen vervangen echter geen landschappelijke boringen en indien uit de aardkundige data (cf. supra) zou blijken dat er duidelijke kans is op het aantreffen van paleo-horizonten, dient dit middels een landschappelijk bodemonderzoek te worden onderzocht.

Volgend op het plaatsbezoek konden echter geen controleboringen worden aangelegd: het volledige onderzoeksgebied bestaat immers uit verharding.

⁸ Het “moedermateriaal” wordt beschouwd als dit deel van het sediment dat geen directe antropogene invloeden heeft ondergaan. De termen “moederbodem” en “moedermateriaal” worden in de archeologische praktijk los door elkaar gebruikt, maar er is eigenlijk een wezenlijk verschil.

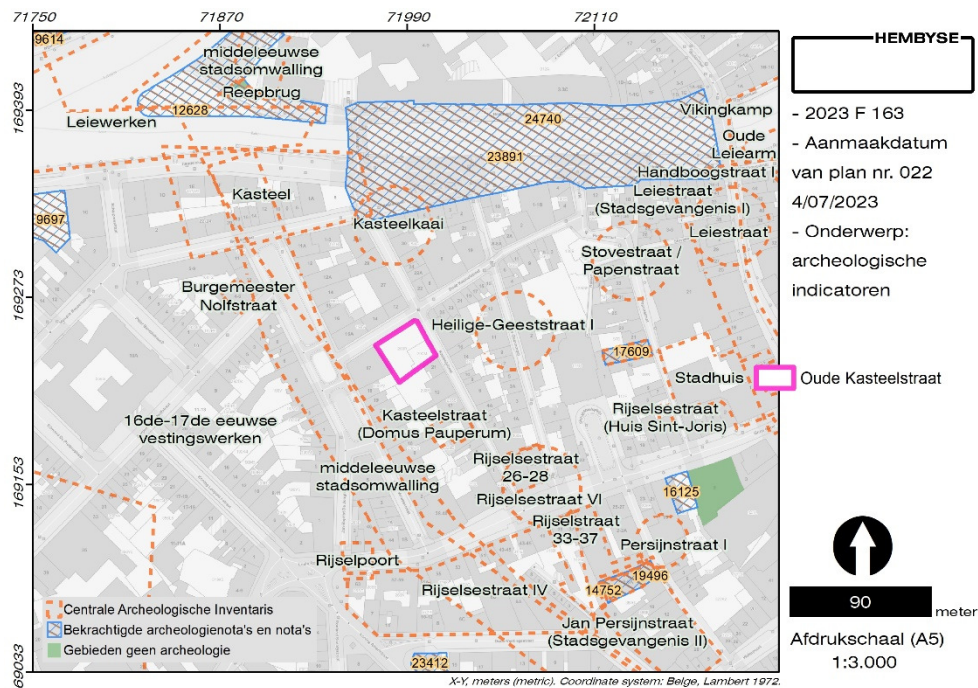
5 Historische en archeologische data

De historische en archeologische data dienen als het middel bij uitstek om de archeologische waarde van het gebied in te schatten. Deze worden zo veel mogelijk chronologisch aangepakt: de archeologische data voor het onderzoeksgebied geven gewoonlijk een inzicht in de oudste gekende menselijke aanwezigheid. Vanaf de Middeleeuwen betreden de meeste Vlaamse gemeenten ook de geschiedenis, door de eerste vermelding in kronieken en rekeningen. Vanaf de 18^e eeuw is er ook voor gans Vlaanderen kaartmateriaal beschikbaar.

5.1 Archeologische data

Een groot aantal van de geregistreerde archeologische onderzoeken en vondsten van Vlaanderen, voorafgaand aan het huidige geldende Onroerenderfgoeddecreet, staat geregistreerd in de databank van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI). Een aantal van deze onderzoeken is ondertussen ook gekarteerd als een GGA. Sinds juni 2016 (de wijziging van het Onroerenderfgoeddecreet, nvdr.) worden alle bekrachtigde archeologienota's en nota's opgenomen in een databank en als dusdanig gekarteerd. Het raadplegen van deze archeologienota's kan nieuwe informatie over het huidige onderzoeksgebied opleveren, of parallellen verschaffen voor de uiteindelijke opmaak van een archeologische verwachting voor het gebied.

Het onderzoeksgebied op de hoek van de Kasteelstraat en de Oude Kasteelstraat te Kortrijk bevindt zich binnen de Vastgestelde Archeologische Zone van de Historische stadskern van Kortrijk, waarvan de afbakening geschiedde op basis van de 17^e-eeuwse stadsomwalling. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied rijk is aan archeologische indicatoren.

Figuur 24. Situering van de archeologische indicatoren in de omgeving van het onderzoeksgebied.

Net ten westen van het onderzoeksgebied bevindt zich de Middeleeuwse stadsomwalling⁹ die op deze locatie overeenkomt met de 16^e-17^e-eeuwse vestingwerken¹⁰. De Middeleeuwse omwalling werd aangelegd in de 13^e eeuw. Aanvankelijk was slechts sprake van drie poort, met name de Rijsepoort (even ten zuiden van het onderzoeksgebied), de Steenpoort en de Doornikpoort. Later werden vier poorten toegevoegd. De stadsgracht eindigt, via de Kasteelstraat, ter hoogte van het President Rooseveltplein in de Leie. Ter hoogte van de Rijsepoort¹¹ werden in 2000 een stuk muurwerk, alsook grachtvulling aangetroffen.

In de tweede helft van de 16^e eeuw wordt beslist om een nieuwe vesting aan te leggen om de nieuwe, uitgedijde stad, beter te beschermen. Rond het midden van de 17^e eeuw volgen nieuwe uitbreidingswerken aan de vesting. 6 jaar later echter wordt het grootste deel van de omwalling afgebroken en wordt Kortrijk een open stad.

⁹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: middeleeuwse stadsomwalling [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/226910> (geraadpleegd op 3 juli 2023).

¹⁰ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: 16e-17e-eeuwse vestingswerken [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/226902> (geraadpleegd op 3 juli 2023).

¹¹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Rijsepoort [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/984156> (geraadpleegd op 3 juli 2023).

Ter hoogte van de Kasteelstraat 15 bevond zich tussen 1587 en 1901 het Heilig Geesthuis van de Arme Weduwnaars¹². Ter hoogte van dit voormalige “Weduwaertshuis” werden in de jaren 1970 bij restauratiewerken verschillende fragmenten aardewerk aangetroffen, die gedateerd kunnen worden in de 14^e-15^e eeuw en de 17^e eeuw¹³.

Op de hoek van de Kasteelstraat en de Rijselsestraat werd een afvalput aangetroffen waarin een grote hoeveelheid aardewerk uit de 16^e tot 18^e eeuw werd aangetroffen. Tevens kan melding gemaakt worden van 7 pottenbakkersovens die in de Late Middeleeuwen gedateerd kunnen worden¹⁴. Dit verklaart waarom de Kasteelstraat tussen 1355 en circa 1573 gekend stond als Pottersstraat. De naam Kasteelstraat komt voor sinds 1535¹⁵. Belendend hieraan, op de hoek van de Rijselsestraat en de Heilige-Geeststraat werd eveneens pottenbakkersafval aangetroffen dat gedateerd werd tussen 1250 en 1325.¹⁶

Ter hoogte van de Heilige-Geeststraat¹⁷ werden 6 munten aangetroffen die gedateerd werden tussen 1373 en 1385.

Aan de Kasteelkaai¹⁸ kan melding gemaakt worden van een grachtvulling die reikt tot minimaal 4 meter onder maaiveld en waarin heel wat bouwpuin en fragmenten aardewerk werden aangetroffen. Het betreft in hoofdzaak reducerend gebakken aardewerk dat tussen 1500 en 1800 gedateerd kan worden. De benamingen Kasteelkaai en Kasteelstraat verwijzen uiteraard naar het nieuwe kasteel¹⁹ dat Filips de Stoute liet oprichten tussen 1394 en

¹² *Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Heilig Geesthuis van de Arme Weduwnaars* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/59827> (geraadpleegd op 3 juli 2023).

¹³ *Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Kasteelstraat (Domus Pauperum)* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/70334> (geraadpleegd op 3 juli 2023).

¹⁴ *Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Rijselsestraat 26-28* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/984102> (geraadpleegd op 3 juli 2023).

¹⁵ <https://beeldbank.kortrijk.be>

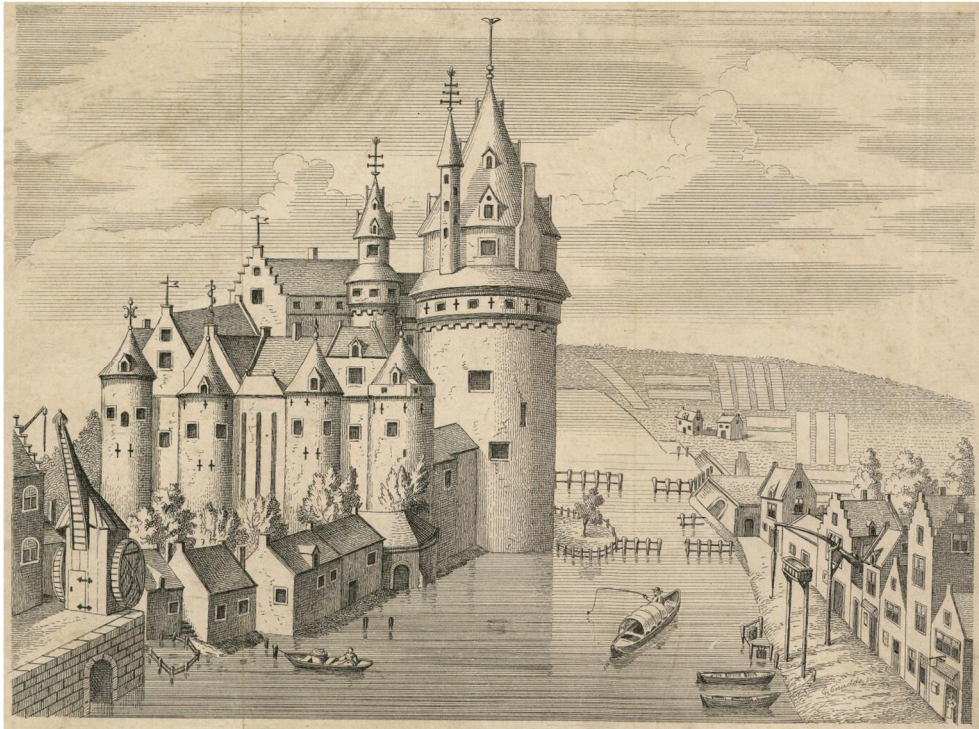
¹⁶ *Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Rijselsestraat VI* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/221183> (geraadpleegd op 4 juli 2023).

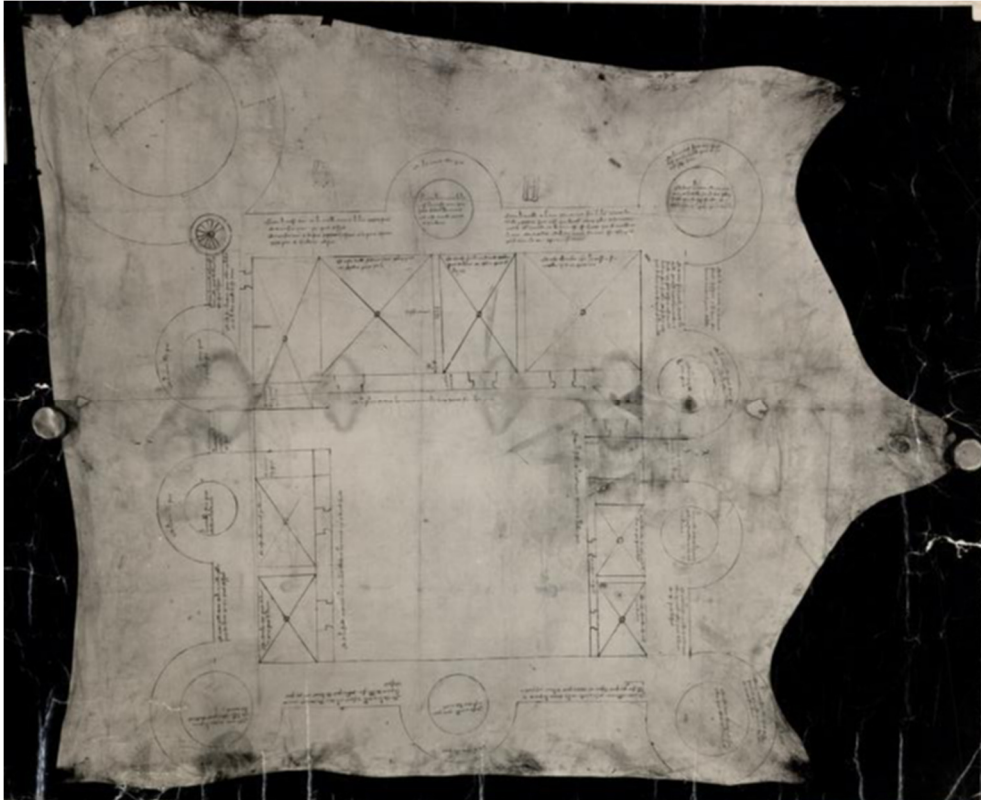
¹⁷ *Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Heilige-Geeststraat I* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/158107> (geraadpleegd op 4 juli 2023).

¹⁸ *Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Kasteelkaai* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/221716> (geraadpleegd op 4 juli 2023).

¹⁹ *Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Kasteel* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/226908> (geraadpleegd op 4 juli 2023).

1404. Het betreft een bijna vierkantig bouwwerk met sterk uitgebouwde donjon en hoektorens, dat volledig omringd is door een gracht en middels twee bruggen toegankelijk is. Het bouwplan werd in de 14^e eeuw opgetekend door Hendrik Van Sluys op een volledig stuk dierenhuid.

Figuur 25. Afbeelding²⁰ van het kasteel van de stad Kortrijk, gemaakt door F. De Potter in 1874. Onder: foto²¹ van het originele bouwplan uit 1394.

Tot slot kan nog melding gemaakt worden van een archeologienota die werd opgesteld naar aanleiding van de herinrichting van de Reepkaai, Kasteelkaai en Dolfijnkaai, rondom de Leie. Op basis van de bureaustudie²² was ingeschat dat de kans op het aantreffen van archeologische sporen en structuren bestaande was: er was de mogelijkheid op het aantreffen van resten van het Bourgondisch kasteel en haar omwalling, resten van activiteiten op en nabij de Leie alsook een algemene verwachting naar grondsporen vanaf de Romeinse periode. Tijdens het daaropvolgende proefsleuven en -puttenonderzoek²³ werd een post-18^e-eeuws ophogingspakket aangetroffen dat in verband gebracht werd met de aanleg van de post-Middeleeuwse kaaimuren. Op enige afstand van de Leie werden enkele muurstructuren aangesneden die gelieerd worden aan een huizenblok dat tot in de 19^e eeuw aanwezig was. Aangezien deze resten zich vrij ondiep onder het maaiveld bevinden, en deze onmiddellijk bedreigd worden door de geplande werken, werd een vervolgonderzoek voor deze zone (Dolfijnkaai) geadviseerd.

²⁰ <https://search.arch.be/nl/>

²¹ <https://search.arch.be/nl/>

²² Devalckeneer 2022.

²³ Defrancq & Vanhoutte 2022.

Samenvattend kan gesteld worden dat het resultaat van het archeologisch onderzoek in de nabije omgeving van het onderzoeksgebied eerder beperkt is tot -mits enige nuance- wat reeds uit het historisch kaartmateriaal gekend is (omwalling en Bourgondisch kasteel) en enkele oudere vondsten (munten en pottenbakker). Aangezien het onderzoeksgebied zich binnen de stadskern van Kortrijk bevindt, is er echter een reële kans op het aantreffen van archeologische structuren, waarvan de bewaring echter sterk afhankelijk is van de manier waarop de bovenliggende gebouwen gesloopt werden. Onderzoek aan de Dolfijnkaai heeft alvast aangetoond dat een goede bewaring mogelijk is.

5.2 Historische data

Het onderzoeksgebied bevindt zich in de huidige stad Kortrijk, een oude Vlaamse stad die meedraait op de 21^e-eeuwse dynamiek van stadsontwikkeling en modernisering. Kortrijk heeft een lange, bewogen en beladen geschiedenis, niet in het minst omwille van de beruchte veldslag aan de Groeningebeek in 1302, die nog steeds als ondertoon speelt wanneer het Vlaamse nationale gevoel wordt geprikkeld. Deze slag overschaduwde de complexe en interessante geschiedenis van de stad, niet in het minst omdat deze veldslag eigenlijk een deel van een lang en bloedig conflict was, maar één die omwille van de onverwachte uitkomst als het ware de internationale pers heeft gehaald. Men kan deze slag op dezelfde lijn zetten als veldslagen zoals de slag bij Halen (1914) of veel recenter de Tweede Slag bij Fallujah (2004). Deze gevechten zijn meestal één van de hoogtepunten in veel bredere en complexere conflicten.

Op 11 juli 1302 behaalde een leger van Vlamingen en hun allegaartje van stadsmilities en bondgenoten een militaire (en morele) overwinning op een professioneel leger onder leiding van Franse veldheren. De Vlamingen waren er in geslaagd om een gunstige landschappelijke positie tegen de Franse ruiters uit te spelen, iets wat zelfs voor een ervaren veldheer als Harold II van Engeland in 1066 niet altijd een sinecure was²⁴. De Vlamingen hadden bovendien geluk dat de Franse adel te ambitieus was en daardoor in het momentum van de Franse aanval zichzelf voorbij liep.

²⁴ Hier wordt gezinspeeld op de veldslagen bij Stamford Bridge en Hastings, allebei in 1066 en deel van de successieoorlog tussen Harold II van Engeland en zijn concurrenten Willem de Bastaard en Harold Hardrada.

Figuur 26. Een verslag van de veldslag op de kist van Oxford.

Omwille van het hoge dodentol aan Franse zijde en vooral ook de onbarmhartige behandeling van de Franse edellieden²⁵, daverde de uitslag van de veldslag als een schokgolf door Europa. Op dat vlak kan de veldslag op één lijn worden gesteld met de niet lang daarvoor uitgevochten Slag van Stirling Bridge (1297) en wekte het hele gebeuren zeer verdeelde nationalistische emoties op, zoals bijvoorbeeld de Slag bij Halen dat in 1914 ook zou doen.

In 1302 was Kortrijk reeds een stad met een duizendjarige geschiedenis. In de Notitia Dignitatum uit de 4^e eeuw is er sprake van een Romeinse legereenheid, de “Cortoriacenses”²⁶, die op deze plaats geronseld zou zijn geweest.

²⁵ In tegenstelling tot de populaire beeldvorming van “de Middeleeuwen” was een Middeleeuwse veldslag meestal een aangelegenheid met betrekkelijk weinig dodelijke slachtoffers (de legers waren ook relatief klein) en de krijgsgevangenen werden voor hoge losgelden verkocht. Daarom was het executeren van krijgsgevangen edellieden geen gewoongoed.

²⁶ <http://lukeuedasarson.com/NDcortoriacenses.html>

Figuur 27. Het scutumembleem van de Cortoriacenses in de Notitia Dignitatum toont een "draco" op een veld van keel rond een zilveren penning. Rechts: een impressie van een laat-Romeinse soldaat met een "draco".

Het gaat om een Gallische hulpstroep ("Legiones comitatenses XXII"). Op basis van de andere eenheden die vermeld worden (bijvoorbeeld de "Menapii seniores" of "Tongrecani") lijkt de naam van de eenheid een verwijzing naar een plaats (vicus ?) te gaan. In Kortrijk werden echter tot op heden geen sporen van een militair kamp uit die periode aangetroffen, maar er zijn in het historische centrum van de stad wel voldoende Romeinse resten aangetroffen om een Romeinse vicus te veronderstellen. Waarnaar de naam "Cortoriacenses" verwijst, is dan weer niet geheel duidelijk. Het feit dat de naam later terugkomt als aanduiding van de plaats Kortrijk ("Cortoriacum" is een moderne afleiding, de benaming komt in het antieke bronnenmateriaal niet voor (de eerste plaatsvermelding is "in Curtriaco" uit 847, nvdr.) lijkt er althans op te wijzen dat de legereenheid naar hun thuisbasis was vernoemd. De alternatieve theorie dat de eenheid vernoemd is naar een aanvoerder (zoals de "Felices Valentinianenses", de "Bofkonten van Valentinianus" - tevens vermeld in de Notitia Dignitatum), zou dan weer doen veronderstellen dat de naam van de legereenheid de basis was voor de naam van de plaats (dit zou dan veronderstellen dat de eenheid ook daar gelegerd was, dit was niet noodzakelijk zo, nvdr.). Algemeen wordt aangenomen dat deze Laat-Romeinse legereenheid vernoemd is naar de plaats (het toponiem) en dat de nederzetting en stad van daaruit zijn gegroeid. Over dit "kip-of-het-ei-verhaal" kan nog heel wat inkt vloeien.

Deze Romeinse nederzetting of vicus bevond zich naar de huidige stand van het onderzoek²⁷ op de beide oevers van de Leie, vermoedelijk op een plaats waar zowel de waterweg Leie als twee Romeinse wegen samenkomen, namelijk de heirbaan van Bavay over Doornik via Kortrijk naar Oudenburg en de heirbaan van Rijsel via de Marksesteenweg, de Magdalenastraat en de Rijselsestraat, over de Grote Markt langs de Gentsesteenweg richting Gent. In de 2^e helft van de 3^e eeuw wordt de nederzetting grotendeels verlaten en krimpt de nederzetting tot een vlek op de rechteroever van de Leie.

De bewoning van dit gehucht is waarschijnlijk nooit echt volledig stilgevallen, want de Vroeg-Middeleeuwse bewoning ontwikkelt zich vanuit deze kleine nederzettingsskern. De betere bodem op de rechteroever heeft hier waarschijnlijk mee te maken. In de loop van de Middeleeuwen ontwikkelt de stad zich verder, de stadsontwikkeling van Kortrijk is een complex verhaal op zich, dat in dit dossier niet verder wordt uitgediept. Het volstaat om te stellen dat de stad vanaf de 11^e - 12^e eeuw al snel uitgroeide tot handelscentrum, met de linnennijverheid als kern. Kortrijk wordt ook een versterkte stad en in de 16^e eeuw is er sprake van een volledige stadsomwalling met muren en stadspoorten.

Vandaag is Kortrijk niet meer afhankelijk van de linnennijverheid, maar van zijn plaats in de Europese economische constellatie.

De evolutie van de stad en het onderzoeksgebied in het bijzonder kunnen gevolgd worden op het historisch kaartmateriaal en de luchtfoto's.

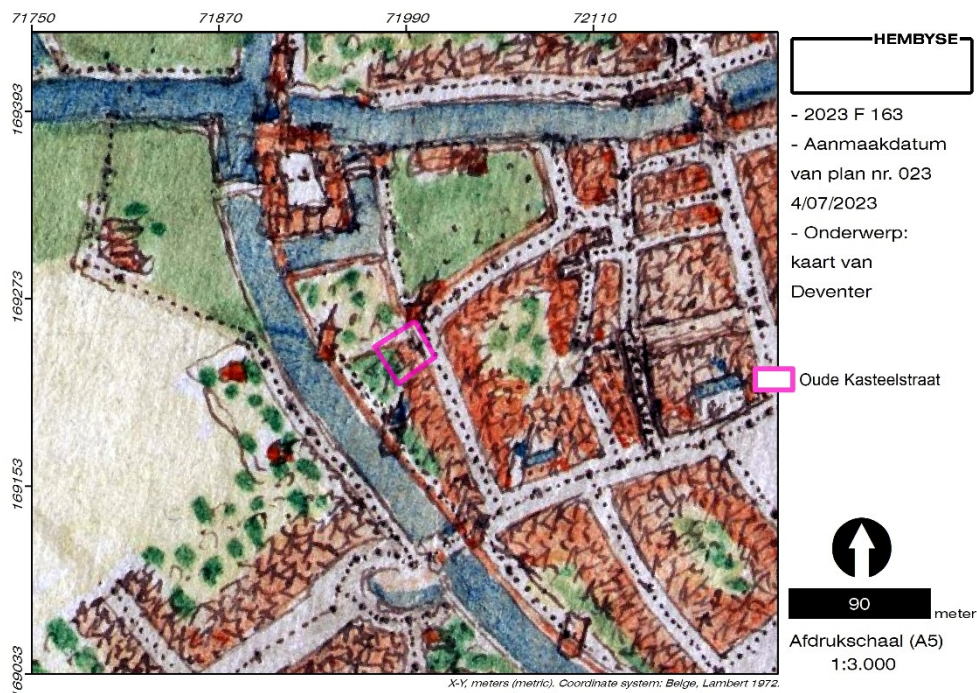
²⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Kortrijk [online] <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14445> (geraadpleegd op 9 december 2020).

5.3 Kaarten en luchtfoto's

Om de archeologische waarde van het onderzoeksgebied in te schatten wordt in onderstaand hoofdstuk historisch kaartmateriaal onderzocht. Het oudste kaartmateriaal waarop het onderzoeksgebied herkenbaar gekarteerd is, dateert uit het einde van de 18^e eeuw, aangezien het onderzoeksgebied niet gekarteerd wordt op de kaart van Villaret (het kaartblad vertoont een leegte van Denderhoutem tot Ternat).

5.3.1 Jacob van Deventer (1550-1556)

Tijdens de tweede helft van de 16^e eeuw vervaardigde de cartograaf Jacob van Deventer in opdracht van de Spaanse koning Filips II de plattegronden van meer dan 220 steden. In de meeste gevallen gaat het om de oudste cartografische weergave van deze steden die vandaag nog is bewaard. Het onderzoeksgebied bevindt zich inderdaad binnen de stadsomwalling, die parallel met de Leie loopt en over verschillende torens beschikt. Ten zuiden van het onderzoeksgebied is de Rijselsepoort herkenbaar; ten noorden wordt het kasteel van Filips de Stoute (cf. supra) gekarteerd.

Figuur 28. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Deventer.

Het onderzoeksgebied bevindt zich op de hoek van de Oude Kasteelstraat in het noorden en de Kasteelstraat in het oosten. Volgens de weergave op

de kaart van Deventer is enkel sprake van bebouwing langsheen de Kasteelstraat. Het achterplan bestaat hoogstwaarschijnlijk uit tuinen.

5.3.2 Plattegrond van Kortrijk (circa 1641)

Dit stadszicht van Kortrijk in vogelvlucht is gebaseerd op het oorspronkelijke plan van Louis de Bersacques, dat werd opgesteld vóór 1640.

Op deze plattegrond is een zeer vergelijkbare situatie zichtbaar als op de kaart van Jacob van Deventer met in het westen de stadsomwalling en in het noorden het Bourgondisch kasteel.

Figuur 29. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Bersacques.

Binnen het onderzoeksgebied is sprake van een rij woningen die georiënteerd is op de Kasteelstraat. Dit komt overeen met wat op het ouder kaartmateriaal gekarteerd wordt. Echter worden op deze kaart ook op het achterplan woningen gekarteerd, die mogelijks toegankelijk zijn via een ingang langs de Kasteelstraat, of vanuit het huidige President Rooseveltplein langsheen de stadsomwalling. De Oude Kasteelstraat wordt hier niet gekarteerd.

5.3.3

Kaart van Villaret (1748)

De Villaretkaart is genoemd naar Jean Villaret, ingenieur-geograaf bij het Franse hof en één van de makers van het kaartmateriaal. De kaart kwam tot stand na één van de Franse veroveringstochten door Vlaanderen in de periode 1745-48.

De kaart toont een vereenvoudigde situatie van het uitzicht van de stad Kortrijk in vergelijking met het oudere kaartmateriaal. Bovendien is sprake van een lichte verschuiving: in realiteit bevindt het onderzoeksgebied zich niet op de stadsvesten, maar in de smalle strook bebouwing die ten oosten hiervan gelegen is.

56

Figuur 30. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Villaret.

In het noorden wordt het Bourgondisch kasteel nog weergegeven, hoewel dit in 1684 met buskruit werd opgeblazen. Niettemin zouden de brokstukken blijkbaar nog een eeuw zijn blijven liggen.

5.3.4

Atlas van Ferraris (1777)

Deze kaart kwam tot stand in opdracht van keizerin Maria-Theresia en keizer Jozef II. Onder leiding van generaal Joseph-Jean François graaf de Ferraris werden de Oostenrijkse Nederlanden voor het eerst systematisch en grootschalig gekarteerd.

57

Figuur 31. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Ferraris.²⁸

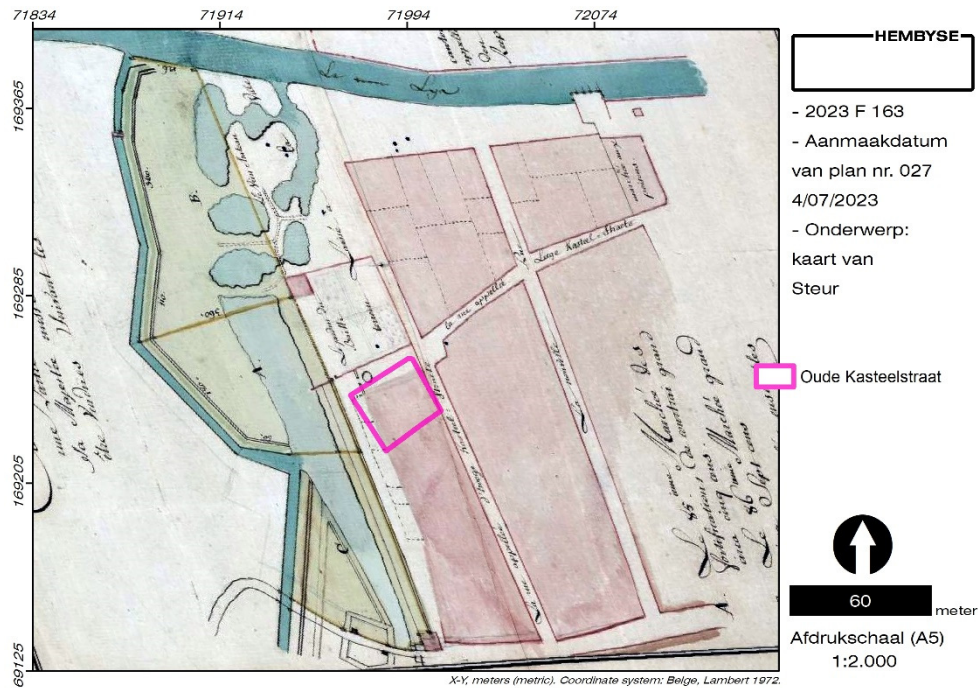
Het onderzoeksgebied zelf wordt dus gekarteerd als een aaneengesloten huizenrij langs de Kasteelstraat en ook hier wordt de Oude Kasteelstraat niet gekarteerd. Het westelijke deel van het onderzoeksgebied is niet gekarteerd (tuin).

²⁸ <http://www.geopunt.be/>

5.3.5

Kaart van P.C. Steur (2^e helft 18^e eeuw)

Deze “kaart van het afgebroken oud kasteel van Kortrijk waarvan het deel dat eigendom was gebleven van hare majesteit, in twee loten zal verkocht worden”, werd opgetekend door P.C. Steur in de 2^e helft van de 18^e eeuw. Ten noorden wordt “Le Vieu Chateau” gekarteerd, met ten zuiden daarvan “le jardin du bailli”.

Figuur 32. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Steur²⁹.

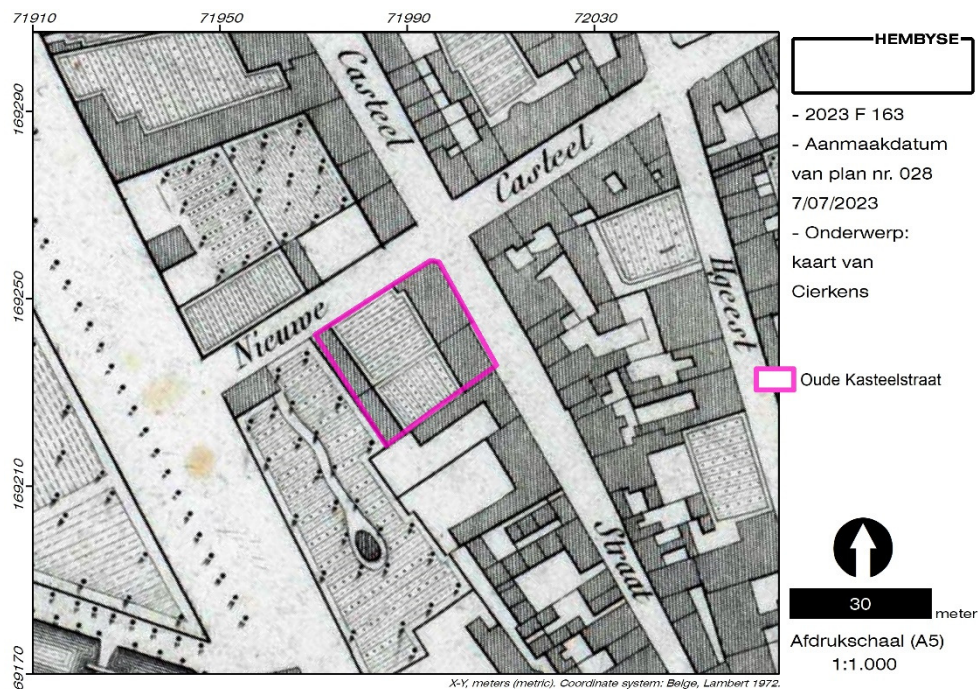
Het onderzoeksgebied bevindt zich op de hoek van “La rue appellée d’hooge Kasteel Straete” in het oosten en “la rue appellée Leege Kasteel Straete” in het noorden. Het volledige onderzoeksgebied wordt gekarteerd als een bebouwde zone of bouwblok.

²⁹ <https://search.arch.be/nl/>

5.3.6

Kaart van Cierkens (1822-1830)

Deze “Plattegrond van de stad Kortrijk, opgemaakt naar deze van C. Cierkens in 1822 door J.M. Darmet, 1830” geeft een zeer gedetailleerd beeld van het onderzoeksgebied weer. Het onderzoeksgebied bevindt zich op de hoek van de Oude Kasteelstraat, die hier benoemd wordt als “Nieuwe Casteel Straat”, en de Kasteelstraat.

Figuur 33. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Cierkens³⁰.

Er is sprake van bebouwing die duidelijk op de Kasteelstraat georiënteerd is enerzijds, met een smallere strook bebouwing op het achterplan, haaks op de Oude Kasteelstraat. Mogelijks betreft het bijgebouwtjes en/of buitentoiletten. De tussenliggende ruimte wordt gekarteerd als (moes)tuin. Verder naar het westen is de voormalige stadsgracht gedempt en werd het huidige President Rooseveltplein aangelegd.

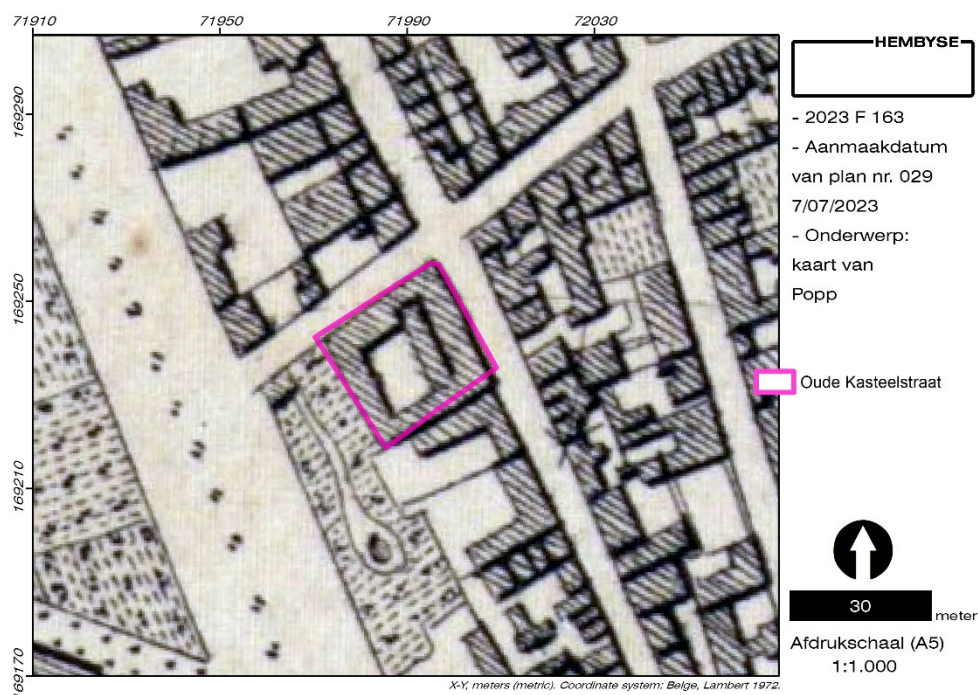
³⁰ <https://search.arch.be/nl/>

5.3.7

Popp-kaarten (1830 – 1842)

Circa vijftig jaar na de opmaak van de Atlas van Ferraris verscheen voor onze gewesten een eerste versie van het kadasterplan, waarmee heden nog steeds gewerkt wordt. Deze plannen werden in het begin van de jaren 1830 opgemaakt en geven een goed beeld van perceelsindelingen en infrastructuur. Van een groot deel van deze percelen kan tevens uit de kadastrale leggers (indien voorhanden³¹) het landgebruik worden afgelezen.

Op de kaart van Popp zijn beide rijen gebouwen met elkaar verbonden: zowel langs de noordelijke als langs de zuidelijke grens van het onderzoeksgebied werd bebouwing opgetrokken. Het binnengebied blijft een open ruimte die niet meer als tuin in gebruik lijkt. Er is eerder sprake van een koer.

60

Figuur 34. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Popp³².

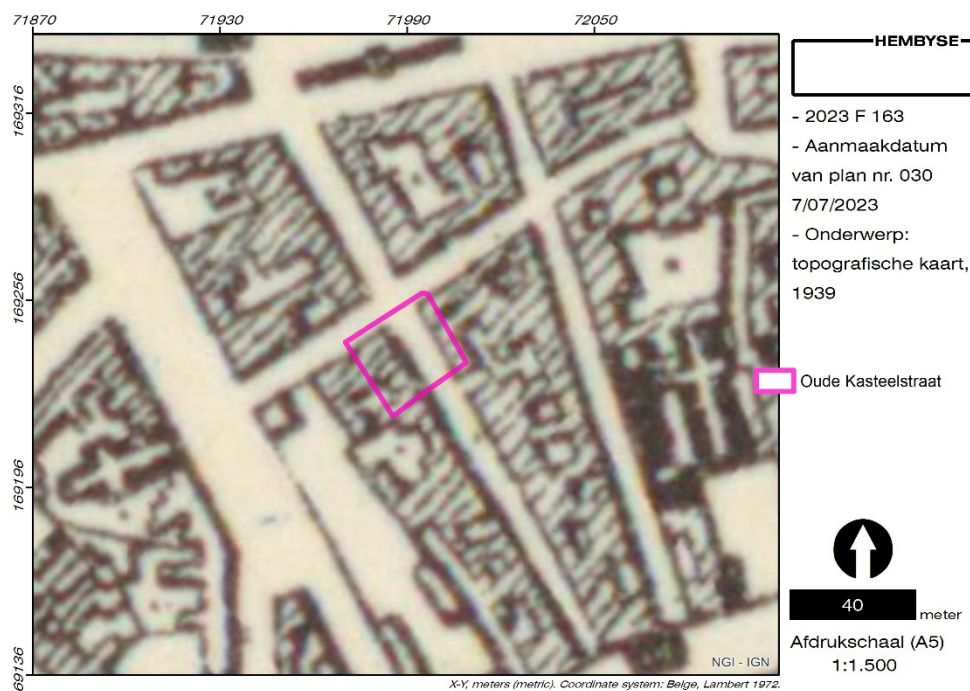
³¹ De atlas bleef immers onvoltooid waardoor een derde van alle Belgische gemeenten ontbreekt. Het betreft de oostelijke provincies Limburg, Luxemburg en Namen, de arrondissementen Turnhout en (deels) Antwerpen. Ook de steden Antwerpen, Gent, Geraardsbergen, Leuven, Luik, Oostende en Oudenaarde ontbreken.

³² <https://search.arch.be/nl/>

Over het landgebruik of over de grondeigenaars kunnen geen uitspraken worden gedaan, aangezien de stad Kortrijk niet beschreven wordt in de kadastrale leggers.

5.3.8 Topografische kaart NGI, 1939

Aan het begin van de 20e eeuw is het uitzicht van het onderzoeksgebied niet gewijzigd: op de topografische kaart van 1939 wordt nagenoeg dezelfde situatie gekarteerd als op de kaart van Popp. Wél is sprake van een kleine verschuiving van het kaartmateriaal in westelijke richting.

61

Figuur 35. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart uit 1939.

In deze periode bevond zich, op de hoek van de Kasteelstraat en de Oude Kasteelstraat het bedrijf “De Roode Leeuw”, dat gespecialiseerd was in “rijwielen, motos en onderdeelen – werktuigen in 't groot”. Op basis van een reclamefolder voor dit bedrijf kan een blik geworpen worden op de gebouwen die op het kaartmateriaal worden weergegeven, maar al enige tijd gesloopt zijn (cf. infra).

Figuur 36. Linksboven: affiche³³ voor de "Roode Leeuw" in Kortrijk. Rechtsboven: balhoofdplaatje³⁴. Onder: snede van de voorgevel in de Oude Kasteelstraat (@opdrachtgever).

Rond 1921 zou een zekere Van Caneghem op deze locatie een fietsenfabriek hebben ingericht, die in 1925 werd opgenomen in de

³³ <https://www.delcampe.net/fr/collections/publicites/kortrijk-roode-leeuw-nv-sa-lion-rouge-kasteelstraat-25-1812786826.html>

³⁴ <https://servicekoers.be/collecties/FID0008>

fietsenfabriek “De Rode Leeuw”. Deze laatste staakte in 1970 haar activiteiten³⁵.

De gebouwen langsheen de Kasteelstraat, in het oosten van het onderzoeksgebied, waren -met uitzondering van de zone op de hoek- ogenschijnlijk volledig onderkelderd. En ook op het achterplan zouden enkele ondergrondse structuren aanwezig zijn geweest, met name een kolenkelder langs de westelijke zijde, een kelder in het noorden en een citerne in de noordoostelijke hoek. Op basis van de meegeleverde snedes (zie bijlagen van dit dossier) van de voormalige fietsenfabriek kan echter vermoed worden dat de bestaande infrastructuur volledig onderkelderd was.

63

Figuur 37. Situering van de kelders binnen het onderzoeksgebied (@opdrachtgever).

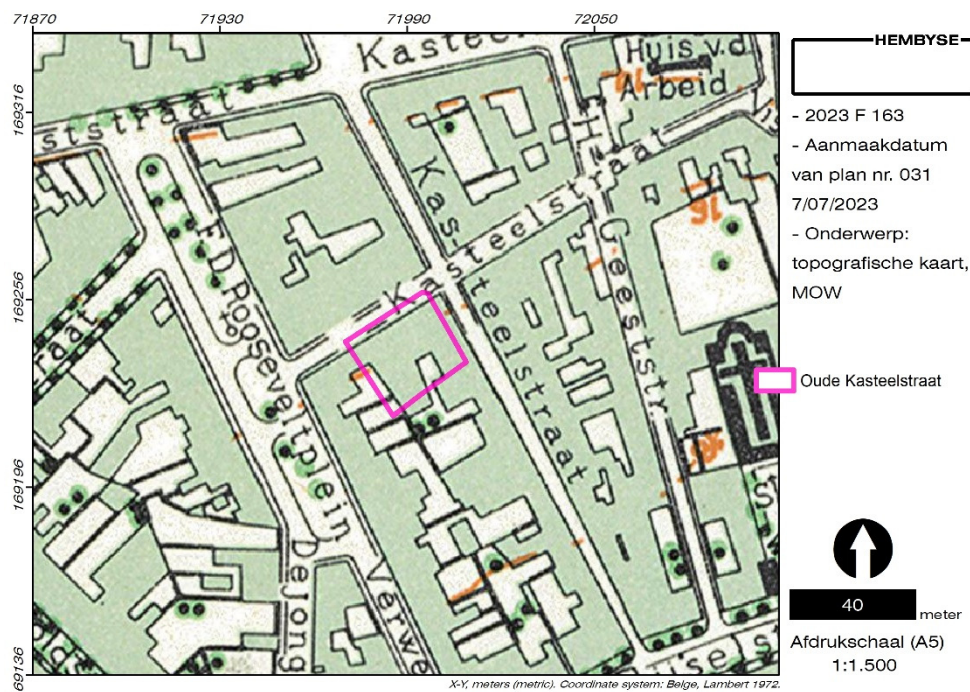
De overige topografische kaarten (1873, 1904) worden hier niet opgenomen, aangezien het onderzoeksgebied en de omliggende omgeving als één groot aaneengesloten bouwblok worden weergegeven en dus geen detailwerking bieden.

³⁵

<https://beeldbank.kortrijk.be/index.php/image/watch/ad1485e92c0e417396e318aa32445ae3eb0fc16e2224ea7975af5570d92db19d0a5ad257caf41deb2fe891afab3bc6a>

5.3.9 Topografische kaarten Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw (1950-1970)

Tussen 1950 en 1970 heeft het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw een aantal topografische kaarten opgemaakt. Slechts de kustlijn en een aantal stedelijke gebieden, waaronder ook de stad Kortrijk (aangezien deze tijdens de Tweede Wereldoorlog zwaar beschadigd is door bombardementen), werden gekarteerd.

Figuur 38. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart van het MOW.

Het onderzoeksgebied wordt gekarteerd als een vrij aaneengesloten bouwblok, met slechts een kleine open ruimte langs de zuidelijke perceelsgrens. Dit zou betekenen dat een deel van de bebouwing langs de zuidelijke grens van het onderzoeksgebied gesloopt zou zijn om een doorgang te creëren naar de percelen ten zuiden ervan.

5.3.10 Orthofoto uit 1990

Op de oudste voor het onderzoeksgebied beschikbare luchtfoto (zomer 1971) is te weinig detailwerking zichtbaar, maar vermoed wordt dat de situatie nagenoeg dezelfde is als in 1979-1990.

Het onderzoeksgebied wordt gekenmerkt door bebouwing langsheen zowel de Kasteelstraat als de Oude Kasteelstraat. Aan de oostelijke zijde van het onderzoeksgebied is sprake van een vrij smal gebouw, dat mogelijks teruggaat op de situatie zoals ten tijde van Popp. Wél werden haaks hierop drie smalle loodsen opgericht.

Figuur 39. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 1979-1990.

Het tussenliggende gebied betreft een smalle strook open ruimte die vermoedelijk gescheiden is van de percelen ten zuiden van het onderzoeksgebied door een muur. Dit wordt ook bevestigd door de jongere luchtfoto's. Deze open ruimte komt reeds voor op het kaartmateriaal uit de 19^e eeuw.

5.3.11 Orthofoto uit 2003

De orthofoto uit 2003 geeft een zeer gedetailleerd beeld van het onderzoeksgebied en toont een drastische wijziging: binnen het onderzoeksgebied zijn alle gebouwen gesloopt. Er werd een verharding aangelegd zodat een parking kon worden ingericht.

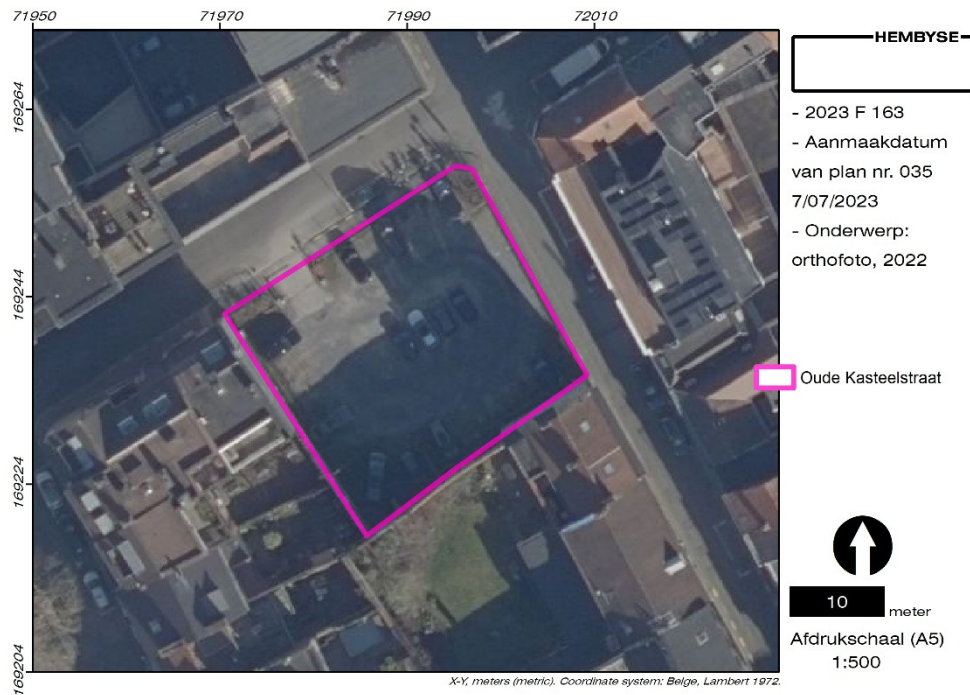

Figuur 40. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 2003.

Op de hoeken van de parking werden vier kleine groenzones ingericht. De grens met de percelen ten zuiden bestaat inderdaad uit een muur.

5.3.12 Orthofoto uit 2022

Gedurende de daarop volgende jaren doen zich binnen het onderzoeksgebied geen wijzigingen meer voor.

Figuur 41. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 2021.

Dit is dan ook de situatie zoals deze ten tijde van het plaatsbezoek in juni 2023 werd aangetroffen.

6 Dataset en waardering

6.1 Bestaande data

Het archeologietraject bestaat uit een aantal onderzoeksmethodes, waarvan is afgewogen of deze “mogelijk” (uitvoerbaar), “nuttig” (archeologisch relevant), “schadelijk” (schadelijk voor het archeologisch bodemarchief) en noodzakelijk (noodzakelijk voor de waardering van het archeologisch kennispotentieel) zijn.

Op basis van het uitgevoerde traject kunnen de reeds toegepaste methodes worden getoetst.

Bureauonderzoek	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Uitgevoerd
	☒	☒	☐	☒	☒

toelichting

Het onderzoeksgebied bevindt zich binnen de Middeleeuwse stadsomwalling, en dus binnen de historische stadskern van Kortrijk. Op basis van het beschikbare kaartmateriaal is duidelijk sprake van bebouwing sinds ten minste de 16^e eeuw. Deze neemt stelselmatig uitbreiding, waarbij uiteindelijk een fietsenfabriek met bijhorende werk- en pakhuizen binnen het onderzoeksgebied gevestigd is. Dit betekent dat het onderzoeksgebied quasi volledig was volgebouwd en grotendeels of volledig onderkelderd. Op het einde van de 20^e eeuw werden alle gebouwen gesloopt, vermoedelijk tot op maaiveldniveau en werden de kelders opgevuld, waarna een verharde parking werd aangelegd.

Heden is echter niet gekend wat de impact is van deze, maar ook oudere afbraak- en opbouwfasen op het aanwezige bodemarchief. De aan- of afwezigheid, de diepte en de bewaring van eventueel aanwezige archeologische sporen en structuren dient dan ook in een prospectie met ingreep in de bodem te worden geëvalueerd.

Controleboringen	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Uitgevoerd
	☒	☒	☐	☐	☒

toelichting

Binnen het onderzoeksgebied konden geen controleboringen geplaatst worden: het volledige onderzoeksgebied is immers verhard.

Dit leidt tot de vraag: zijn deze methodes voldoende zodat een inschatting van het archeologisch kennispotentieel en een waardering van de eventueel reeds gekende archeologische sporen mogelijk zijn ?

Antwoord: JA ☐ NEE ☒

Indien de dataset volledig is, kan deze aan de geplande werken worden getoetst en kan een beslissing genomen worden over de impact van de geplande werken.

Indien de dataset onvolledig is, worden in de volgende hoofdstukken verdere maatregelen getoetst.

6.2 Ontbrekende data

Indien de dataset onvolledig is, dient een afweging te worden gemaakt van mogelijke onderzoeksmethoden om de dataset te vervolledigen. Dit is dezelfde afweging als van de reeds toegepaste onderzoeksmethoden:

Geofysisch onderzoek

Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Uitgevoerd
☐	☐	☐	☐	☐

toelichting

Het onderzoeksgebied is volledig verhard.

Er zijn geen specifieke onderzoeksvragen die deze surveymethode noodzakelijk of nuttig maken.

Landschappelijke boringen

Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Uitgevoerd
☐	☐	☐	☐	☐

toelichting

Uit de aardkundige data blijkt dat er geen kans is op het aantreffen van paleo-horizonten, noch uit het Pleistoceen, noch uit het Holoceen.

**Prospectie met
ingreep in de
bodem ifv
sporensites
(proefsleuven,
proefputten)**

Mogelijk Nuttig Schadelijk Noodzakelijk Uitgevoerd

☐ ☒ ☐ ☒ ☐

toelichting

Onmogelijk in de huidige situatie. Dit dient te worden uitgevoerd na het opbreken van de bestaande verharding.

**Vlakdekkende
opgraving**

Mogelijk Nuttig Schadelijk Noodzakelijk Uitgevoerd

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

toelichting

Heden onbekend.

Indien één of meerdere onderzoeksmethodes **noodzakelijk** zijn voor het vervolledigen van de archeologische dataset, worden deze in het programma van maatregelen besproken.

70

Te nemen

maatregelen:

JA

☒

NEE

☐

Korte omschrijving:

**PROSPECTIE MET INGREEP IN DE BODEM DOOR MIDDEL VAN
PROEFSLEUVEN**

**De aanwezigheid van sporen en structuren van oudere bewoning
onder de bestaande verharding en voormalige bebouwing kan
niet worden uitgesloten.**

6.3 Waardering

Indien een inschatting van het archeologisch kennispotentieel en een waardering van de archeologische sporen mogelijk is, kan ook een waardering van de site worden gedaan.

Indien een inschatting van het archeologisch kennispotentieel niet mogelijk is (onvoldoende data), dient de waardering te worden uitgesteld tot de dataset vervolledigd is.

Indien de site geen archeologisch kennispotentieel of potentieel op aanzienlijke archeologische kenniswinst bevat (door een totaal gebrek aan archeologische sporen en structuren), dan is de waarde van de site vanuit archeologisch standpunt uiteraard nul. Indien de site een aantal sporen en structuren bevat, dient het potentieel aan archeologische kenniswinst/kennisvermeerdering afgewogen te worden aan zowel de geplande werken als de maatschappelijke en economische investering die noodzakelijk is voor het bewaren van het archeologisch kennispotentieel.

Conform de CGP worden ook onderzoeksvragen geformuleerd, die in de waardering van het onderzoeksgebied en de daarbinnen al dan niet aangetroffen archeologische sites, worden beantwoord.

Deze onderzoeksvragen zijn:

3. Kan er op basis van de bestaande dataset bepaald worden of er archeologische sporen, structuren of afgelijnde sites (“vindplaatsen”) aanwezig zijn ?

Binnen de contouren van het onderzoeksgebied kan de aanwezigheid van archeologische sporen en structuren niet worden uitgesloten. Heden is immers onbekend wat de impact is van de voormalige bebouwing op het eventueel aanwezige bodemarchief. Er kan vermoed worden dat er sprake is van een dik antropogeen en puinhoudend pakket, maar binnen oude stadscontexten kan dit een afdekkend pakket van de eventueel aanwezige archeologische resten betekenen en niet noodzakelijk een totale verstoring.

1. Zo ja: Is deze archeologische vindplaats voldoende waardevol dat het behoud in situ of ex situ de noodzakelijke investeringen verantwoordt ? Zo ja: motiveer.

Dit is vooralsnog onbekend. Gezien de ligging van het onderzoeksgebied binnen de Middeleeuwse stadsomwalling

van de stad Kortrijk is de kans op het aantreffen van archeologische sporen en structuren reëel. De kennis van de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied blijft bovendien tot op heden eerder beperkt, waardoor de resultaten van een archeologisch (voor)onderzoek mogelijks dit hiaat kunnen (meehelpen) opvullen. Gelet op het feit dat de diepte, mogelijke bewaring/verstoring en densiteit van de archeologische lagen/structuren heden onbekend is, wordt een prospectie met ingreep in de bodem in de vorm van proefsleuven geadviseerd om de impact van de geplande werken op het eventueel aanwezige bodemarchief correct te kunnen inschatten.

7 Literatuuroverzicht

7.1 Naslagwerken

Antrop M., 2002. *Traditionele landschappen van het Vlaamse Gewest, Versie 6.1*, opgemaakt door de Vakgroep Geografie van de UGent.

Bogemans F., 2007. *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, Kaartblad 29 Kortrijk*, Brussel.

Borremans M., 2015. *Geologie van Vlaanderen*, Academia Press, Gent.

Code Van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0.

Defrancq J. & Vanhoutte C., 2022. *Nota. Verslag van resultaten. Proefsleuven- en proefputtenonderzoek Kortrijk Leieboorden fase 2 (prov. West-Vlaanderen)*, Monument Vandekerckhove nv, Ingelmunster.

Devalckeneer L., 2022. *Archeologienota. Programma van maatregelen voor een archeologische opgraving Kortrijk-Leieboorden Fase 2 (prov. West-Vlaanderen)*, Monument Vandekerckhove nv, Ingelmunster.

Dondeyne S., Vanierschot L., Langohr R., Van Ranst E. & Deckers J., 2015. *De grote bodemgroepen van Vlaanderen: Kenmerken van de "Reference Soil Groups" volgens het internationale classificatiesysteem World Reference Base*, KU Leuven & Universiteit Gent in opdracht van Vlaamse Overheid, Departement Leefmilieu, Natuur en Energie, Afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen.

Gysseling M., 1960. *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)*.

Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: *16e-17e-eeuwse vestingswerken* [online],

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/226902>
(geraadpleegd op 3 juli 2023).

Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: *Heilige-Geeststraat 1* [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/158107>
(geraadpleegd op 4 juli 2023).

Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: *Heilig Geesthuis van de Arme Weduwnaars* [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/59827>
(geraadpleegd op 3 juli 2023).

Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: *Historische stadskern van Kortrijk* [online] <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140006>
(geraadpleegd op 3 juli 2023).

Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: *Kasteel* [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/226908>
(geraadpleegd op 4 juli 2023).

Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: *Kasteelkaai* [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/221716>
(geraadpleegd op 4 juli 2023).

74

Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: *Kasteelstraat (Domus Pauperum)* [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/70334>
(geraadpleegd op 3 juli 2023).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Kortrijk* [online]
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14445> (geraadpleegd op 9 december 2020).

Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: *middeleeuwse stadsomwalling* [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/226910>
(geraadpleegd op 3 juli 2023).

Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: *Rijseipoort* [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/984156>
(geraadpleegd op 3 juli 2023).

Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: *Rijselsestraat 26-28* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/984102> geraadpleegd op 3 juli 2023.

Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: *Rijselsestraat VI* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/221183> (geraadpleegd op 4 juli 2023).

Lapon L., 2008. *De vroege stadsontwikkeling van middeleeuws Vlaanderen in geografisch kader*, Gent.

Van Ranst E. & Sys C., 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Universiteit Gent, Gent.

Van Zijverden W. & De Moor J., 2014. *Het groot profielenboek; Fysische geografie voor archeologen*, Leiden.

7.2 Online bronnen

- <http://www.geopunt.be/>
- <https://www.dov.vlaanderen.be/>
- <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/>
- <https://inventaris.onroerendergoed.be/aanduidingsobjecten/>
- <https://cai.onroerendergoed.be/>
- <http://uurl.kbr.be>
- <https://www.cartesius.be/>
- http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/?local=nl_BE
- <https://geoplannen.omgeving.vlaanderen.be/roviewer/?t=7&m=1&category=2>
- www.geologievannederland.nl
- <https://belgica.kbr.be/>
- <http://lukeuedasarson.com/NDcortoriacenses.html>
- <https://www.delcampe.net/fr/collections/publicites/kortrijk-roode-leeuw-nv-sa-lion-rouge-kasteelstraat-25-1812786826.html>
- <https://beeldbank.kortrijk.be/index.php/image/watch/ad1485e92c0e417396e318aaa32445ae3eb0fc16e2224ea7975af5570d92db19d0a5ad257caf41deb2fe891afab3bc6a>
- <https://servicekoers.be/collecties/FID0008>

8 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het originele gewestplan.	11
Figuur 2. Inplantingsplan ontworpen toestand.	12
Figuur 3. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodemgebruiksbestand/landgebruik van de regio (2019).	14
Figuur 4. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodembedekkingsbestand uit 2018.	15
Figuur 5. Panoramisch zicht op het onderzoeksgebied, noordelijke richting.	16
Figuur 6. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de VAZ Historische stadskern van Kortrijk.....	17
Figuur 7. Situering van het onderzoeksgebied op de traditionele landschappenkaart.....	21
Figuur 8. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de geklasseerde waterlopen en de van nature overstroombare gebieden.	22
Figuur 9. De hydrologische situatie van de stad Kortrijk op de kaart van Deventer.....	24
Figuur 10. Situering van het onderzoeksgebied op het DHMVI, DTM 5m.	26
Figuur 11. Situering van het onderzoeksgebied op het DHMVII, DTM 1m.	27
Figuur 12. Situering van het onderzoeksgebied op het DHMVII, DTM 1m, lokale opname.	27
Figuur 13. Situering van het hoogteprofiel ten opzichte van het DHM2. ..	28
Figuur 14. Hoogteprofiel noordwest-zuidoost.	29
Figuur 15. Situering van het onderzoeksgebied op de multidirectionele hillshade.	29
Figuur 16. Situering van het onderzoeksgebied op de afgeleide erosiegevoeligheidskaart.....	31
Figuur 17. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de fysische systeemeenheden van Vlaanderen.	34
Figuur 18. Geologisch 3D-model van het onderzoeksgebied.	35
Figuur 19. Situering van het onderzoeksgebied op de tertiair geologische kaart (1/50.000).....	36
Figuur 20. Situering van het onderzoeksgebied op de veralgemeende quartair geologische kaart.....	37

Figuur 21. Situering van het onderzoeksgebied op de samengestelde quartair geologische profieltypekaart (1/50.000).....	38
Figuur 22. Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart.	41
Figuur 23. Situering van de voor het onderzoeksgebied relevante DOV-boringen op de bodemkaart.....	43
Figuur 24. Situering van de archeologische indicatoren in de omgeving van het onderzoeksgebied.....	46
Figuur 25. Afbeelding van het kasteel van de stad Kortrijk, gemaakt door F. De Potter in 1874. Onder: foto van het originele bouwplan uit 1394. .	49
Figuur 26. Een verslag van de veldslag op de kist van Oxford.	51
Figuur 27. Het scutumembleem van de Cortoriacenses in de Notitia Dignitatum toont een “draco” op een veld van keel rond een zilveren penning. Rechts: een impressie van een laat-Romeinse soldaat met een “draco”.	52
Figuur 28. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Deventer.	54
Figuur 29. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Bersacques.....	55
Figuur 30. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Villaret.	56
Figuur 31. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Ferraris.....	57
Figuur 32. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Steur.	58
Figuur 33. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Cierkens.....	59
Figuur 34. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Popp.	60
Figuur 35. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart uit 1939.....	61
Figuur 36. Linksboven: affiche voor de “Roode Leeuw” in Kortrijk. Rechtsboven: balhoofdplaatje. Onder: snede van de voorgevel in de Oude Kasteelstraat (©opdrachtgever).	62
Figuur 37. Situering van de kelders binnen het onderzoeksgebied (©opdrachtgever).....	63
Figuur 38. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart van het MOW.....	64
Figuur 39. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 1979-1990.	65

Figuur 40. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 2003.66

Figuur 41. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 2021.67

<i>Hembyse Archeologie is een handelsnaam van de in 2017 opgerichte vennootschap Hembyse BV.</i>	
<i>Maatschappelijke zetel:</i>	<i>Vogelhoekstraat 25A, 9050 Gentbrugge</i>
<i>BTW:</i>	<i>BE 0677.720.687</i>
<i>IBAN:</i>	<i>BE25890214307282</i>
<i>BIC:</i>	<i>VDSP BE 91</i>
<i>Telefoon:</i>	<i>0032 472 89 97 66</i>
<i>E-mail:</i>	<i>info@hembyse.net</i>
<i>Website:</i>	<i>www.hembyse.net</i>
<i>Sociale media:</i>	<i>https://www.facebook.com/HembyseArcheologie/</i>